

EUROPOS AUDITO RŪMAI

Specialioji ataskaita Nr. 21

2012

ISSN 1831-0885

SANGLAUDOS POLITIKOS INVESTICIJŲ Į ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMĄ EKONOMINIS VEIKSMINGUMAS

Specialioji ataskaita Nr. 21 // 2012

SANGLAUDOS POLITIKOS INVESTICIJŲ Į ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMĄ EKONOMINIS VEIKSMINGUMAS

(pagal SESV 287 straipsnio 4 dalies antrą pastraipą)

EUROPOS AUDITO RŪMAI
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tel. +352 4398-1
Faks. +352 4398-46410
El. paštas: eca-info@eca.europa.eu
Tinklaviatė: <http://eca.europa.eu>

Specialioji ataskaita Nr. 21 // 2012

Daug papildomos informacijos apie Europos Sąjungą yra internete.
Ji prieinama per portalą EUROPA (<http://europa.eu>).

Katalogo duomenys pateikiami šio leidinio pabaigoje.
Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2013

ISBN 978-92-9241-034-6
doi:10.2865/4694

© Europos Sąjunga, 2012
Leidžiama atgaminti nurodžius šaltinį.

Printed in Luxembourg

TURINYS

Dalys

ŽODYNĖLIS

I–V SANTRAUKA

1–7 ĮVADAS

1–3 ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMAS

4 ES POLITIKOS TIKSLAI

5–7 PAGAL SANGLAUDOS POLITIKĄ TEIKIAMA FINANSINĖ PARAMA

8–11 AUDITO APIMTIS IR METODAS

12–50 PASTABOS

12–35 PLANAVIMAS IR FINANSAVIMAS

12–17 VEIKSMŲ PROGRAMOS NEBUVO PAGRĮSTOS TINKAMAIŠ POREIKIŲ ĮVERTINIMAIŠ

18–22 EKONOMINIS VEIKSMINGUMAS NEBUVO LEMIAMAS VEIKSNYS SKIRIANT LĖŠAS ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO PRIEMONĖMS

23–28 SU PROJEKTŲ ATRANKOS KRITERIJAIŠ SUSIJĘ TRŪKUMAI

29–35 NETINKAMI VEIKLOS RODIKLIAI IR STEBĖJIMAS

36–50 SU VIEŠOSIOS PASKIRTIES PASTATAIŠ SUSIJUSIŲ PROJEKTŲ VYKDYMAS

36–40 ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMAS NĖRA PAGRINDINIS TIKSLAS

41–44 ENERGIJOS VARTOJIMO AUDITUS NE VISADA BUVO PRIVALOMA ATLIKTI ARBA JIE NEBUVO GEROS KOKYBĖŠ

45–50 ĮGYVENDINUS PROJEKTUS BUVO GAUTI FIZINIAI IŠDIRBIAI, TAČIAU SĄNAUDOS, PALYGINTI SU POTENCIALIAI SUTAUPYTA ENERGIJA, BUVO DIDELĖŠ

51–52 IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

I PRIEDAS. 2000–2013 M. ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO PRIEMONĖMS IR 2007–2011 M. ATRINKTIEMS PROJEKTAMS IŠ SANGLAUDOS POLITIKOS FONDŲ SKIRTOS LĖŠOS

II PRIEDAS. ČEKIJOJE, ITALIJOJE IR LIETUVOJE VYKDYTŲ PROJEKTŲ INVESTICIJŲ GRĄŽOS LAIKOTARPIAI IR PASIEKTA ENERGIJOS EKONOMIKA

KOMISIJOS ATSAKYMAS

ŽODYNĖLIS

Ekonomiškai veiksminga investicija: Mažiausių sąnaudų reikalaujanti alternatyva, kuri leidžia pasiekti nustatytą rezultatą, arba didžiausią rezultatą leidžianti gauti alternatyva patiriant nustatytą sąnaudų lygį. Ji taip pat gali būti taikoma lyginant alternatyvius programos projektus ir nustatant jų prioritetus. (Kreith, F., Goswami Y.D., *Handbook of Energy Efficiency and Renewable Energy*, Taylor & Francis, Boca Raton, JAV, 2007 m.). ES lėšų panaudojimo reikalavimas – nustatyti geriausią panaudotų išteklių ir pasiektų rezultatų santykį (žr. Finansinio reglamento 27 straipsnio 2 dalį).

Energijos matavimo vienetai:

- Tona naftos ekvivalentu (tne) – tai energijos, išsiskyrusios sudeginus vieną toną naftos, kiekis (apytikriai 42 GJ).
- Gigadžaulis (GJ)
- Giga/mega/kilovatvalandė (G/M/kWh)

Energijos vartojimo auditas: Standartinio energijos vartojimo audito metu atliekama išsami įrenginių energetikos sistemų energetikos analizė. Visų pirma jis apima energijos suvartojimo bazinio lygio nustatymą, galimos energijos ekonomijos įvertinimą ir tinkamai atrinktų energijos taupymo priemonių ekonominį veiksmingumą.

Energijos vartojimo efektyvumas: Energijos vartojimo efektyvumas – mažesnių tokio pat lygio ekonominei veiklai ar paslaugai užtikrinti skirtų energijos išteklių naudojimas. Investicijos į energijos taupymą ir energijos vartojimo efektyvumą užtikrina geresnę ekonominę ir socialinę grąžą nei investicijos į energijos tiekimą. Efektyvus energijos vartojimas padidina ekonomikos augimo potencialą ir įmonių konkurencingumą, sumažina namų ūkių sąskaitas už energiją, priklausomybę nuo energijos importo ir išmetamų teršalų kiekį.

Nacionalinis efektyvaus energijos vartojimo veiksmų planas (NEEVVP): Savo NEEVVP valstybės narės privalo paaiškinti, kaip jos iki 2016 m. ketina pasiekti orientacinį 9 % energijos taupymo tikslą, kaip to yra reikalaujama pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2006/32/EB dėl energijos galutinio vartojimo efektyvumo ir energetinių paslaugų. NEEVVP turėtų būti aprašytos numatytos energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonės ir veiksmai, kurių ketinama imtis siekiant atitikti nuostatas dėl išskirtinio valstybės sektoriaus vaidmens ir informacijos bei patarimų galutiniams vartotojams teikimo.

Paprastasis investicijų grąžos laikotarpis: Investicijų grąžos laikotarpis – tai vienas ekonominio veiksmingumo vertinimo metodų. Juo matuojamas nuo pradinės investicijos atlikimo iki momento, kai sukaupiama pakankamai santaupų pradinei investicijai grąžinti, praėjęs laikas.

Sąnaudų atžvilgiu optimalių reikalavimų pastatams metodika: Sąnaudų atžvilgiu optimalių reikalavimų metodika siekiama sukurti teisinį pagrindą, skirtą padidinti valstybių narių taikomus minimalius pastatų energinio naudingumo reikalavimus ir taip užtikrinti, kad būtų imtasi visų ekonomiškai pagrįstų priemonių.

Sanglaudos politika: ES politika, kuria siekiama stiprinti ekonominę, teritorinę ir socialinę sanglaudą ES ir mažinti įvairių regionų išsivystymo lygio atotrūkį. Šis auditas visų pirma buvo susijęs su šiais dviem fondais:

- a) Europos regioninės plėtros fondu (ERPF), kuriuo finansuojamos investicijos į infrastruktūrą, kuriamos arba išsaugomos darbo vietos bei remiama mažųjų bei vidutinių įmonių vietoje vykdoma plėtros veikla;
- b) Sanglaudos fondu, kuriuo stiprinama ekonominė ir socialinė sanglauda finansuojant aplinkos ir transporto projektus valstybėse narėse, kuriose BNP vienam gyventojui sudaro mažiau kaip 90 % ES vidurkio.

Vadovaujančioji institucija: Valstybės narės paskirta nacionalinė, regioninė ar vietos įstaiga, Komisijai teikianti patvirtinti veiksmų programą, ir kuri yra atsakinga už tolesnį jos valdymą ir įgyvendinimą.

Veiksmų programa (VP): Tai – valstybės narės pateiktas ir Komisijos priimtas dokumentas, kuriame išdėstoma plėtros strategija su nuosekliais prioritetais (Reglamente 1083/2006 vadinamais „prioritetinėmis kryptimis“), kurie turi būti įgyvendinti gaunant Sanglaudos politikos fondo paramą. Prioritetinės kryptis sudaro susiję veiksmai, turintys konkrečius kiekybiškai įvertinamus tikslus. Šie savo ruožtu skirstomi į priemones. Pagal priemones (šioje ataskaitoje ši sąvoka taip pat vartojama etapams ar procesams nusakyti) yra vykdomas projektas arba keli projektai, kuriuos (pagal stebėjimo komiteto nustatytus kriterijus) atrenka vadovaujančioji institucija ir kuriuos įgyvendina vienas ar daugiau naudos gavėjų.

SANTRAUKA

I.

Padidėjusios energijos vartojimo sąnaudos, iškastinio kuro atsargų išsekimas ir žmogaus veiklos poveikis pasaulio klimato kaitai – tai pagrindiniai veiksniai, skatinantys pastaruoju metu vykdyti energijos vartojimo efektyvumo politiką. Nuo 2000 m. Europos Sąjunga energijos vartojimo efektyvumo priemonėms valstybėse narėse bendrai finansuoti iš savo Sanglaudos politikos fondų skyrė apie 5 milijardus eurų. Europos Komisija ir nacionalinės bei regioninės valdžios institucijos yra atsakingos už patikimą šių lėšų finansų valdymą vadovaujantis „pasidalijamojo valdymo“ sistemos principais.

II.

Europos Audito Rūmai vertino, ar sanglaudos politikos investicijos į energijos vartojimo efektyvumą yra ekonomiškai veiksmingos. Siekdami į šį klausimą atsakyti, Audito Rūmai nagrinėjo, ar:

- a) buvo nustatytos tinkamos programavimo ir finansavimo sąlygos, leidžiančios teikti ekonomiškai veiksmingas energijos vartojimo efektyvumui skirtas investicijas;
- b) viešosios paskirties pastatuose vykdyti energijos vartojimo efektyvumo projektai buvo ekonomiškai veiksmingi.

III.

Auditas buvo vykdomas Čekijoje, Italijoje ir Lietuvoje – šalyse, kurios 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu energijos vartojimo efektyvumo priemonėms vykdyti gavo didžiausius Sanglaudos ir Europos regioninės plėtros fondų įnašus ir kurios iki 2009 m. projektams taip pat buvo skyrusios didžiausias sumas. Audito metu buvo nagrinėjamos keturios veiksmų programos ir 24 viešosios paskirties pastatuose vykdytų energijos vartojimo efektyvumo investicinių projektų imtis.

SANTRAUKA

IV.

Audito Rūmai padarė išvadą, kad:

- a) tinkamos programavimo ir finansavimo sąlygos, leidžiančios teikti ekonomiškai veiksmingas energijos vartojimo efektyvumui skirtas investicijas, nebuvo nustatytos, kadangi:
 - nebuvo atlikti tinkami tikrintoms veiksmų programoms skirti poreikių įvertinimai siekiant nustatyti konkrečius sektorius, kuriuose galima būtų pasiekti energijos ekonomijos, bei įvardyti šių lėšų sutaupymo ekonomiškai veiksmingu būdu galimybes, tokiu būdu pagrindžiant pasirinktas priemones ir jų sąnaudas. Nacionalinės institucijos neužtikrino, kad jie būtų įtraukti į nacionalinius efektyvaus energijos vartojimo veiksmų planus;
 - ekonominio veiksmingumo sąvoka arba geriausias panaudotų išteklių ir pasiektų rezultatų santykis nebuvo lemiamas veiksnys valstybėms narėms skiriant lėšas energijos vartojimo efektyvumo priemonėms ir konkretiems projektams. Ši sąvoka taip pat nebuvo Komisijos vertinimo, atlikto prieš patvirtinant veiksmų programas, dalis;
 - energijos vartojimo efektyvumo priemonėms taikomi veiklos rodikliai nebuvo tinkami programoms stebėti. Komisijos stebėjimo gairėse nebuvo nustatyti su energijos vartojimo efektyvumu susiję rodikliai. Todėl energijos vartojimo efektyvumo priemonių vykdymo rezultatai, apie kurias pranešė atskiros vadovaujančiosios institucijos, visos ES mastu nėra palyginami ir negali būti apibendrinti;
- b) patikrinti viešosios paskirties pastatuose vykdyti energijos vartojimo efektyvumo projektai nebuvo ekonomiškai veiksmingi:
 - nors įgyvendinus visus patikrintus projektus buvo gauti numatyti fiziniai išdirbiai, pavyzdžiui, buvo pakeisti langai ir durys bei apšildintos sienos ir stogai, sąnaudos palyginti su potencialia energijos ekonomija buvo didelės. Būtinybė atnaujinti viešosios paskirties pastatus buvo svarbesnė nei energijos vartojimo efektyvumas. Nors tikrintais projektais buvo siekiama sutaupyti energijos ir padidinti komfortą, jais nebuvo užtikrintas tinkamas energijos ekonomijos ir atitinkamų investicinių sąnaudų santykis. Vidutinis planuotas investicijų grąžos laikotarpis buvo maždaug 50 metų, o tai yra pernelyg ilgas laiko tarpas atsižvelgiant į atnaujintų komponentų ar net pačių pastatų eksploatavimo trukmę;
 - energijos vartojimo auditai nebuvo privalomi (Italija, Lietuva) arba tais atvejais, kai juos buvo būtina atlikti (Čekija), jų metu rekomenduotos investavimo alternatyvos buvo pernelyg brangios. 18 iš 24 audituotų projektų atveju faktinė energijos ekonomija negalėjo būti patikrinta, kadangi ji nebuvo patikimai išmatuota.

V.

Audito Rūmai rekomenduoja Komisijai sanglaudos politikos finansavimą energijos vartojimo efektyvumo priemonėms skirti tik tada, jei bus atliktas tinkamas poreikių įvertinimas, bus reguliariai vykdomas stebėjimas, naudojami palyginami veiklos rodikliai, skaidrūs projektų atrankos kriterijai bei standartinės vienam sutaupomos energijos vienetui tenkančios investicinės sąnaudos, nustatant maksimalų priimtą paprastąjį investicijų grąžos laikotarpį.

ĮVADAS

ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMAS

1. Didesnis energijos vartojimo efektyvumas – tai mažesnių tokio pat lygio ekonominei veiklai ar paslaugai užtikrinti skirtų energijos išteklių naudojimas. Energijos vartojimo efektyvumo priemonės teikia dar nepanaudotų energijos vartojimo mažinimo, neigiamų žmogaus veiklos padarinių šalinimo ir energetinio saugumo skatinimo galimybių¹. Didesnį energijos vartojimo efektyvumą svarbu užtikrinti gyvenamuosiuose, viešosios ir komercinės paskirties pastatuose, gamybos pramonėje, transporto ir elektros energijos gamybos bei paskirstymo srityse.
2. Tipinės investicijos į energijos vartojimo efektyvumą apima papildomą pastatų šiltinimą, energiją tausojančius langus, termoreguliaciją, centralizuotų šilumos tiekimo sistemų, pramoninių variklių, elektrinių ir garo sistemų modernizavimą, kombinuotą šilumos ir elektros energijos gamybą ir energijos gavybą iš ventiliuojamo oro, atliekų ir perdirbamų medžiagų. Transporto srityje didelį poveikį galima pasiekti perėjus nuo kelių transporto prie kitų transporto rūšių² ir padidinus kuro naudojimo efektyvumą.
3. Kaip parodyta **1 lentelėje**, energijos vartojimo efektyvumo potencialas nėra iki galo išnaudotas (pažangą šioje srityje įvertino Komisija, palyginusi 2007 m. parengtas pirmines prognozes su naujausiomis 2009 m. prognozėmis). Investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą kliudo daug veiksnių. Svarbiausi jų – didelės pradinės sąnaudos ir abejotina nauda. Investavimo sprendimams įtakos turi energijos kainos, reguliavimo neapibrėžtumas, nustatytos subsidijos ir galimybė gauti kreditą. Šias kliūtis galima panaikinti vykdant viešojo pobūdžio priemones, kuriomis šalinami rinkos ir reguliavimo trūkumai.

¹ COM(2006) 545 *final*, 2006 m. spalio 19 d. Efektyvus energijos vartojimo veiksmų planas: išnaudoti potencialą.

² *Ibit.*

ES POLITIKOS TIKSLAI

4. Energijos vartojimo efektyvumo skatinimo tikslas kuriant vidaus rinką ar palaikant jos veikimą ir atsižvelgiant į poreikį išsaugoti ir gerinti aplinką nustatytas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 194 straipsnio 1 dalyje. 2007 m. ES užsibrėžė neprivalomą tikslą iki 2020 m. sutaupyti 20 % numatytos suvartojamos pirminės energijos³. Tačiau remiantis Komisijos atliktu dabartinių politikos krypčių (įskaitant tas politikos kryptis, kurios dar tik yra kuriamos) įvertinimu⁴, nesiimant jokių tolesnių veiksmų iki 2020 m. ES iš viso bus sutaupiusi tik 9 % energijos (žr. **1 lentelę**). Daugiausia papildomų pastangų siekiant 20 % tikslo turės įdėti gyvenamųjų pastatų ir tretinis (komercinės ir viešosios paskirties pastatų) sektoriai⁵. Naująja 2011–2020 m. laikotarpio energetikos strategija skatinama prisiimti tvirtesnį politinį įsipareigojimą – tam turi būti „aiškiai apibrėžiamas siektinas tikslas“ ir „griežtai stebima“ įgyvendintų nacionalinių įstatymų „atitiktis“ ES teisės aktams⁶.

³ 2007 m. kovo 8–9 d. Europos Vadovų Tarybai pirmininkavusios valstybės narės išvados, doc. 7224/1/07 REV 1. Įgyvendinus šį tikslą iki 2020 m. būtų sutaupyta 368 mln. tonų naftos ekvivalento (Mtne) pirminės energijos (bendras vidaus suvartojimas atskaičius naudojamą neenergetinėms reikmėms), palyginti su numatomu 1 842 Mtne suvartojimu tais metais, o suvartojimo lygis tuomet sudarytų 1 474 Mtne. Šį tikslą dar kartą patvirtino 2010 m. birželio mėn. Europos Vadovų Taryba (2010 6 17 Nr. EUCO 13/10) EUCO 13/10) ir jis buvo perkeltas į naująją energijos vartojimo efektyvumo direktyvą.

⁴ SEC(2011) 277 final, 2011 m. kovo 8 d.

1 LENTELĖ

2020 M. NUMATOMI POKYČIAI IR ENERGIJOS TAUPYMO POTENCIALAS

	2020 m. (2007 m. bazinis lygis) [Mtne]	2020 m. (2009 m. bazinis lygis) [Mtne]	2020 m. numatyta pažanga nesiimant tolesnių veiksmų (%)	2020 m. ekonominis potencialas (%)
	1	2	3 [(2-1)/1*100]	4
Bendras vidaus suvartojimas atėmus galutinį naudojimą neenergetinėms reikmėms	1842	1678	-9 %	-20 % (ES tikslas)
<i>Galutinis energijos suvartojimas, apimantis:</i>	<i>1348</i>	<i>1214</i>	<i>-10 %</i>	<i>-19 %</i>
Pramonę	368	327	-11 %	-13 %
Transportą	439	395	-10 %	-21 %
Gyvenamuosius pastatus	336	310	-8 %	-24 %
Tretinį sektorių	205	181	-12 %	-17 %
Energijos transformavimą, perdavimą ir paskirstymą	494	464	-6 %	-35 %

Šaltinis: Komisijos tarnybų darbinis dokumentas – poveikio įvertinimas, pridedamas prie Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl energijos vartojimo efektyvumo, kuria iš dalies keičiamos bei vėliau panaikinamos direktyvos 2004/8/EB ir 2006/32/EB, SEC(2011) 779 final.

PAGAL SANGLAUDOS POLITIKĄ TEIKIAMA FINANSINĖ PARAMA

5. ES turi kelias išlaidų programas⁷, skirtas energijos vartojimo efektyvumo politikai skatinti. Reikšmingiausi finansavimo šaltiniai – tai sanglaudos politikos fondai (Europos regioninės plėtros fondas (ERPF) ir Sanglaudos fondas (SF). 2000–2006 m. programavimo laikotarpiu energijos vartojimo efektyvumo srityje vykdomiems projektams iš ERPF ir SF buvo skirti 306 milijonai eurų⁸. 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu bendra energijos vartojimo efektyvumui planuojamų skirti asignavimų vertė padidėjo nuo 4 192 milijonų eurų 2008 m. iki 5 078 milijonų eurų 2012 m. spalio mėn. (jų pasiskirstymą pagal valstybes nares 2000–2013 m. laikotarpiu žr. **I priede**). Komisija pasiūlė, kad 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu asignavimai siektų daugiau kaip 17 milijardų eurų⁹.

PASIDALIJAMASIS VALDYMAS

6. Komisija teikia su sanglaudos politika susijusių veiksmų programų rengimo gaires. Programavimo laikotarpio pradžioje ji tariasi dėl valstybių narių pasiūlytų atskirų veiksmų programų ir jas tvirtina. Jai taip pat pavesta užduotis prižiūrėti valstybių narių valdymo ir kontrolės sistemų diegimą ir veikimą. Vėliau jos pagrindinė funkcija – stebėti veiksmų programos įgyvendinimą, tačiau ji nedalyvauja kasdieniame atskirų projektų valdyme. Komisija gauna valstybių narių teikiamas metines įgyvendinimo ataskaitas ir dalyvauja stebėjimo komitetų darbe¹⁰. Komisijai tenka galutinė atsakomybė už biudžeto vykdymą¹¹.

⁵ Gyvenamieji, komercinės ir viešosios paskirties pastatai suvartoja beveik 40 % energijos; jų energijos taupymo potencialas yra didžiausias. Viešojo sektoriaus subjektų turimi ar užimami pastatai sudaro apie 12 % ES pastatų fondo, o efektyvus energijos vartojimo plane akcentuojama energijos vartojimo efektyvumo priemonių vykdymo viešajame sektoriuje svarba (*šaltinis*: COM(2006) 545 *final*). Pažymėtina, kad technologiniai sprendimai, kurie reikalingi, kad būtų kuriama mažai anglies dioksido išskiriančių technologijų visuomenė, šiame sektoriuje (priešingai nei, pvz., transporto sektoriuje) jau egzistuoja.

⁶ COM(2010) 639 *final*, 2010 m. lapkričio 10 d. – Energetika 2020 – Konkurencingos, darnios ir saugios energetikos strategija.

⁷ Septintą bendrąją mokslinių tyrimų programą (7BP), programą „Pažangi energetika Europai“ (PEE) ir Energijos vartojimo efektyvumo finansavimo priemonę (EVEFP).

⁸ Europos Komisijos (2009 m.) atliktas 2000–2006 m. pagal ERPF (1 ir 2 tikslus) bendrai finansuotų sanglaudos politikos programų ex post įvertinimas – 5B darbo paketas: Aplinka ir klimato kaita, p. 43.

⁹ Pagal Komisijos pasiūlymą, labiau išsivysčiusiuose ir pereinamojo laikotarpio regionuose bent 80 % ERPF išteklių turi būti skirti energijos vartojimo efektyvumui ir atnaujinantiems energijos ištekliais, moksliniams tyrimams ir inovacijoms ir MVĮ konkurencingumui, iš jų – mažiausiai 20 % energijos vartojimo efektyvumui ir atnaujinantiems energijos ištekliais; mažiau išsivysčiusiuose regionuose bent 50 % ERPF išteklių turi būti skirti šioms trimis sritims, iš jų – mažiausiai 6 % energijos vartojimo efektyvumui ir atnaujinantiems energijos ištekliais. (*Šaltinis*: COM(2011) 614 *final*, 2011 m. spalio 6 d., p. 4).

¹⁰ 2006 m. liepos 11 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1083/2006, nustatantis bendrąsias nuostatas dėl Europos regioninės plėtros fondo, Europos socialinio fondo ir Sanglaudos fondo bei panaikinantį Reglamentą (EB) N. 1260/1999 (OL L 210, 2010 7 31, p. 25).

¹¹ Europos Sąjungos sutarties 17 straipsnio 1 dalis (OL C 326, 2012 10 26, p. 13) ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 317 straipsnis (OL C 326, 2012 10 26, p. 47).

- 7.** Vadovaujančiosios, tarpinės ir tvirtinančiosios institucijos nacionaliniu, regioniniu ir vietiniu lygmenimis valdo veiksmų programas ir prižiūri jų įgyvendinimą¹². Vadovaujančiosios arba tarpinės institucijos atranka projektus ir prižiūri jų įgyvendinimą. Projektų finansavimui taikomos tam tikros taisyklės ir sąlygos: kai kurios jų nustatytos ES¹³, o kitos – valstybių narių lygmeniu (projektų atrankos kriterijų nustatymas, projektų sąnaudų, naudos ir galimų pajamų įvertinimas bei ekonominio, socialinio ir aplinkosauginio poveikio vertinimai paprastai atliekami valstybės narės lygmeniu, išskyrus didelės apimties projektus 2007–2013 m. laikotarpiu, kurių atveju sprendimą dėl projektų bendrojo finansavimo priima Komisija).

¹² ES teisės aktų dėl pagalbos, teikiamos pagal sanglaudos politikos fondus, valdymo ir kontrolės sistemų santrauka pateikta: http://europa.eu/legislation_summaries/regional_policy/management/g24241_en.htm

¹³ Reglamentas (EB) Nr. 1083/2006.

AUDITO APIMTIS IR METODAS

8. Pagrindinis audito klausimas buvo tai, ar sanglaudos politikos investicijos į energijos vartojimo efektyvumą yra ekonomiškai veiksmingos. Siekdami į šį klausimą atsakyti, Audito Rūmai nagrinėjo, ar:

- buvo nustatytos tinkamos programavimo ir finansavimo sąlygos, leidžiančios teikti ekonomiškai veiksmingas energijos vartojimo efektyvumui skirtas investicijas ir ar
- bendrai finansuoti viešosios paskirties pastatuose vykdyti projektai buvo ekonomiškai veiksmingi.

9. Atsakant į su programavimu ir finansavimu susijusį klausimą buvo nagrinėjamos atitinkamos veiksmų programos, jų *ex ante* įvertinimai ir energijos vartojimo efektyvumo politikos prioritetų nustatymas nacionaliniu lygmeniu bei atskiruose ūkio sektoriuose. Šiuo tikslu taip pat buvo būtina išnagrinėti nacionalinių energijos vartojimo efektyvumo tikslų pasiekimą, sanglaudos politikos fondų poveikį siekiant šių tikslų, galimybes pasinaudoti bendru nacionaliniu ir privačiu finansavimu bei peržiūrėti kitus nacionalinius finansinės paramos mechanizmus.

10. Šioje specialiojoje ataskaitoje pateikti audito rezultatai yra pagrįsti Čekijoje, Italijoje ir Lietuvoje per Sanglaudos fondą arba Europos regioninės plėtros fondą finansuotų keturių veiksmų programų analize. Trys tikrintos veiksmų programos buvo parengtos 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu¹⁴, o viena – 2000–2006 m. programavimo laikotarpiu¹⁵. Iki 2011 m. pabaigos šios šalys savo atitinkamose veiksmų programose energijos vartojimo efektyvumo projektams buvo skyrusios 1 199,3 milijono eurų (tai sudaro 33 % visos iš sanglaudos politikos lėšų, skirtų finansuoti energijos vartojimo efektyvumą 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu, atrinktiems finansuoti projektams skirtos sumos, taip pat žr. **I priedą**).

11. Siekiant atsakyti į klausimą dėl viešosios paskirties pastatuose vykdytų projektų ekonominio veiksmingumo, audito metu buvo išnagrinėti 24 užbaigti viešosios paskirties pastatų sektoriaus investiciniai projektai. Projektų audito metu buvo peržiūrėti projektų pasiūlymai ir išnagrinėti projektų išdirbiai ir rezultatai siekiant patikrinti jų ekonominį veiksmingumą.

¹⁴ Aplinkos VP (Čekijos Respublika), Tarpreregioninė energetikos VP (Italija) ir Sanglaudos skatinimo VP (Lietuva).

¹⁵ Bazilikatos VP (Italija).

PASTABOS

PLANAVIMAS IR FINANSAVIMAS

VEIKSMŲ PROGRAMOS NEBUVO PAGRĮSTOS TINKAMAIŠ POREIKIŲ ĮVERTINIMAIŠ

12. Veiksmų programos turėtų būti pagrįstos poreikių įvertinimais, o energijos vartojimo efektyvumo priemonių atveju jose turėtų būti atsižvelgta į nacionalinius ir regioninius efektyvaus energijos vartojimo veiksmų planus. Tokiuose poreikių įvertinimuose turėtų būti vertinamas galutinis energijos suvartojimas visuose sektoriuose, įvardytas ekonominis energijos taupymo potencialas bei nustatyti tikslai ir tinkami sėkmingo plano įgyvendinimo vertinimo metodai, kaip apibrėžia ir rekomenduoja Tarptautinė energetikos agentūra¹⁶. Energijos taupymo potencialas turėtų būti nagrinėjamas tokiu mastu, kuris yra ekonomiškai veiksmingas.
13. Komisija taip pat paskatino valstybes nares užtikrinti, kad atitinkamos sanglaudos politikos investicijos būtų visapusiškai integruotos į nacionalines energijos vartojimo efektyvumo strategijas ir, prireikus, konsultuotis su vadovaujančiosiomis institucijomis, visų pirma regioniniu ir vietiniu lygmenimis, dėl atitinkamų priemonių įtraukimo į nacionalinius efektyvaus energijos vartojimo veiksmų planus¹⁷.
14. Tikrintos veiksmų programos apėmė keletą veiksmų, kurie buvo pagrįsti Bendrijos strateginėmis gairėmis, nacionalinėmis bendrosiomis strategijomis bei nacionaliniais strateginiais planais ir prioritetais. Energijos vartojimo efektyvumo prioritetinės kryptys atitiko tiek Bendrijos strategines gaires, tiek nacionalines bendrąsias strategijas, tačiau šios bendrosios gairės nepadėjo veiksmų programų paversti patikimomis ekonominės plėtros priemonėmis, kaip aprašyta toliau.
15. Nacionalinės institucijos nebuvo nustačiusios veiksmų programų ir nacionalinių efektyvaus energijos vartojimo veiksmų planų sąsajos. Prieš parengiant audito metu tikrintas veiksmų programas nebuvo atliktas tinkamas poreikių įvertinimas, apimantis išsamų bendro ekonominio energijos taupymo potencialo aprašymą ir analizę pagal sektorius ir regionus, kuriame būtų įvardytas ekonominis energijos taupymo potencialas, nustatyti programos tikslai ir tinkami šios programos tikslų įgyvendinimo priežiūros metodai. Šis įvertinimas nebuvo įtrauktas į jokią nagrinėtą veiksmų programą. Taigi nebuvo aišku, kodėl turėtų būti finansuojami įvairūs sektoriai ir koku mastu, pasitelkus esamas rinkos priemones ir viešąsias subsidijas, įskaitant ERPF ir SF, galėtų būti realizuotas energijos taupymo potencialas. Todėl veiksmų programose nebuvo įvardyti konkretūs sektoriai, kuriuose būtų galima pasiekti energijos ekonomijos, ir nebuvo nurodytos šios ekonomijos pasiekimo galimybės, tokiu būdu pagrindžiant pasirinktas priemones ir jų sąnaudas.

¹⁶ OECD/IEA (2008) *Energy Efficiency Policy Recommendations*, Paryžius.

¹⁷ SEC(2009) 889 final, 2009 m. birželio 23 d. – pagal Direktyvą 2006/32/EB dėl energijos galutinio vartojimo efektyvumo ir energetinių paslaugų reikalaujamo atlikti išsamaus visų 27 nacionalinių efektyvaus energijos vartojimo veiksmų planų įvertinimo suvestinė, p. 47.

16.

2 lentelėje pavaizduota veiksmų programų indėlių siekiant energijos taupymo tikslų trijose audituotose valstybėse narėse apžvaga. Aplinkos VP energijos taupymo tikslas (Čekija) yra 21,7 % Nacionaliniame efektyvaus energijos vartojimo veiksmų plane iki 2016 m. nustatyto energijos taupymo tikslo. Kitose dviejose šalyse buvo tikimasi, kad veiksmų programų poveikis bus nežymus. Bazilikatos VP nebuvo nustatytas joks energijos taupymo tikslas.
17.

Komisija, tvirtindama veiksmų programas, nereikalavo, kad valstybės narės energijos vartojimo efektyvumui skiriamas lėšas pagrįstų poreikių įvertinimų rezultatais.

2 LENTELĖ

PLANUOJAMAS SANGLAUDOS POLITIKOS FONDŲ INDĖLIS SIEKIANČI ENERGIJOS TAUPYMO TIKSLŲ ATRINKTOSE VALSTYBĖSE NARĖSE

VN	Veiksmų programa (asignavimai energijos vartojimo efektyvumui)	Iki 2016 m. VN užsibrėžtas energijos taupymo tikslas (GJ), kaip nustatyta NEEVVP (2007 m.)	Veiksmų programoje nustatytas energijos taupymo tikslas (GJ)	%
Čekija	Aplinka	7 143 120	1 550 000 (2007 m., pradinis tikslas – 430 000)	21,7 (6)
Italija	Bazilikata	45 477 720	Nenustatyta	n. d.
	Tarpreregioninė energetikos VP		52 500	0,1
Lietuva	Sanglaudos skatinimas (viešosios paskirties pastatų atnaujinimas)	13 669 200	360 000	2,6

Šaltinis: Veiksmų programos, NEEVVP (2007 m.), Europos Audito Rūmų atlikti skaičiavimai.

EKONOMINIS VEIKSMINGUMAS NEBUVO LEMIAMAS VEIKSNYS SKIRIANT LĖŠAS ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO PRIEMONĖMS

18. Atliekant ekonominio veiksmingumo analizę lyginamos sąnaudos (investicinės ar kitos) ir poveikis, kurį ketinama pasiekti. Ekonominio veiksmingumo aspektai turėtų būti pagrindinis veiksnys, lemiantis sprendimus dėl viešųjų išlaidų¹⁸. Ekonominio veiksmingumo sąvoka visų pirma turėtų būti naudojama suskirstant pagal svarbą energijos vartojimo efektyvumo projektus. Komisija pabrėžė, kad tikslas iki 2020 m. sutaupyti 20 % numatytos ES suvartojamos energijos gali būti pasiektas pradėjus taikyti ekonomiškai veiksmingas priemones, t. y. sumažėjus sąskaitoms už energiją investicijos atsipirks per energijos taupymo priemonių naudojimo laiką, o dažnai ir net per daug trumpesnę laikotarpį¹⁹.
19. Valstybės narės privalo užtikrinti, kad viešasis sektorius taikydamas energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemones daugiausia dėmesio skirtų ekonomiškai veiksmingoms priemonėms, leidžiančioms sutaupyti didžiausią kiekį energijos per trumpiausią laiko tarpą²⁰. Atsižvelgiant į žemą numatyto 20 % tikslo įgyvendinimo lygį (žr. 4 dalį) skirstant lėšas ir atrenkant projektus turėtų būti siekiama kaip įmanoma labiau padidinti ekonominį veiksmingumą (žr. **langelį**, kuriame pateikti Belgijoje ir Danijoje taikomos praktikos pavyzdžiai).

¹⁸ 2002 m. birželio 25 d. Tarybos reglamento (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002 dėl Europos Bendrijų bendrajam biudžetui taikomo finansinio reglamento 27 straipsnio 1 ir 2 dalys (OL L 248, 2002 9 16, p. 1).

¹⁹ SEC(2011) 277 final.

²⁰ 2006 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2006/32/EB dėl energijos galutinio vartojimo efektyvumo ir energetinių paslaugų, panaikinančios Tarybos direktyvą 93/76/EEB, 5 straipsnis (OL L 114, 2006 4 27, p. 64).

LANGELIS

EKONOMINIO VEIKSMINGUMO SĄVOKOS TAIKymo DVIEJOSE VALSTYBĖSE NARĖSE PAVYZDŽIAI

Belgijoje pagal Flandrijos regiono energijos valdymo Flandrijos valstybiniuose pastatuose veiksmų planą visos regioninės investicijos, kurių grąžos laikotarpis – septyneri metai ar mažiau, turi būti įgyvendintos per trejus metus. Pirmasis etapas turi būti įvertintas per penkerius metus siekiant nuspręsti, ar turi būti vykdomas antrasis investicijų, kurių grąžos laikotarpis – dešimt metų ar mažiau, etapas, ir kaip jis galėtų būti įgyvendintas. Danijoje reikalaujama, kad vyriausybės institucijos įgyvendintų energijos taupymo priemones, kurių investicijų grąžos laikotarpis yra ne ilgesnis nei penkeri metai²¹.

²¹ Flandrijos efektyvaus energijos vartojimo veiksmų planas (2007 m.) ir Atnaujinto energijos taupymo veiksmų planas (2005 m.), Danija (www.ec.europa.eu/energy).

20. Nė vienos tikrintos veiksmų programos atveju ekonominis veiksmingumas nebuvo lemiamas veiksnys skiriant lėšas investicijoms į energijos vartojimo efektyvumą. Vadovaujančiosios institucijos paaiškino, kad sprendimas dėl sanglaudos politikos lėšų skyrimo energijos vartojimo efektyvumo projektams buvo priimamas remiantis vyriausybių pateiktomis energijos vartojimo sąmatomis ir jų parengtais energijos vartojimo mažinimo planais bei tam tikru mastu – ankstesniu programavimo laikotarpiu regionų įsisavintų asignavimų modeliu. Tačiau į šias sąmatas nebuvo įtraukiamos su tokiais sumažinimais susijusios investicinių sąnaudų prognozės. Tikrintose veiklos programose nebuvo pateikta jokia analizė, kuri būtų leidusi aiškiau suprasti, kaip kiekvienam prioritetui ar priemonei buvo skiriamos lėšos.

21. Komisija, vertindama veiksmų programas, nereikalavo, kad valstybės narės energijos vartojimo efektyvumo priemonėms skiriamas lėšas pagrįstų jų ekonominiu veiksmingumu ir į šį reikalavimą neatsižvelgė savo tarpžinybinių konsultacijų metu ir Komisijos pastabose dėl veiksmų programų projektų, kuriuos pateikė vadovaujančiosios institucijos tvirtinti.

22. Pradinėje aplinkos VP (Čekija) versijoje buvo numatyta, kad investicinės sąnaudos sudarys 722 eurų kiekvienam sutaupytam GJ. Tokiu būdu susidarė 61 metų trukmės paprastas investicijų grąžos laikotarpis (atlikus antrąjį perskirstymą sąnaudos sumažėjo iki 339 eurų/GJ, o investicijų grąžos laikotarpis sutrumpėjo iki 28 metų)²². Italijoje veiklos rodikliai ir jų vertės buvo nepatikimos. Bazilikatos VP 2000–2006 m. energijos taupymo rodiklis buvo susijęs tik su gyvenamaisiais pastatais. Tarpregioninėje energetikos VP energijos taupymo planinis rodiklis buvo žemas, todėl susidarė labai ilgas investicijų grąžos laikotarpis (trunkantis nuo 288 iki 444 metų, nelygu, kokia yra energijos kaina). Pagal Sanglaudos skatinimo veiksmų programą (Lietuva) 1 sutaupyto GJ kaina buvo 861 euras, o investicijų grąžos laikotarpis nuo 72 iki 96 metų, nelygu, kokia yra energijos kaina (žr. **3 lentelę**). Investicijų grąžos laikotarpiai yra pernelyg ilgi atsižvelgiant į atnaujintų pastatų komponentų ir pačių pastatų eksploatavimo trukmę.

²² Palyginimui galima paminėti, kad Čekijos metinė valstybinė energijos taupymo ir AEI naudojimo rėmimo programa (šiuo metu ji vadinama „EFEKT“ programa), taikoma nuo 1991 m. 2005–2007 m. laikotarpiu paprastas investicijų grąžos laikotarpis svyravo nuo penkerių metų (pramonės sektoriuje) ir septynerių metų (tretiniame sektoriuje) iki 21 metų (namų ūkių sektoriuje), o vidutinė 1 sutaupyto GJ kaina siekė 74 eurus.

SU PROJEKTŲ ATRANKOS KRITEIRIAIS SUSIJĘ TRŪKUMAI

23. Vadovaujančiųjų institucijų naudojami atrankos kriterijai turėtų būti skaidrūs ir turėtų užtikrinti, kad parama būtų skiriama ekonomiškai veiksmingiems energijos vartojimo efektyvumo projektams. Jos turėtų nustatyti kiekvieno atrinkto parametro standartą arba priimtina vertę, kaip antai (maksimalų) paprastąjį investicijų grąžos laikotarpį arba sutaupytos energijos vieneto kainą, kurie padėtų lėšas skirti ekonomiškai veiksmingoms investicijoms.

24.

Vadovaujančiosios institucijos nesiekė užtikrinti, kad atrinktais projektais būtų užtikrintas geriausias energijos vartojimo sumažinimo ir atliktos investicijos santykis. Nustatyta su taikytais atrankos kriterijais susijusių trūkumų, kurie yra paaiškinti tolesnėse dalyse.
25.

Aplinkos VP (Čekija) atveju atrankos kriterijai buvo objektyvūs ir skaidrūs ir padėjo potencialiems naudos gavėjams nuspėti, ar jų paraiškos bus atrinktos. Kiekvienas projekto pasiūlymas buvo tikrinamas pagal du ekologinius kriterijus (1 sutaupyto GJ kainą ir metines išmetamųjų CO₂ dujų kiekio mažinimo sąnaudas) ir tris techninius kriterijus (sutaupytos energijos lyginant su pradine padėtimi procentinį dydį, renovacijos sąnaudas ir užbaigus projektą pasiektą energetikos standartą). Be to, iš bendros tinkamų finansuoti projekto sąnaudų sumos buvo atskaičiuota per penkerius metus numatomos sutaupyti energijos vertė. Tačiau nors projektų atrankos kriterijai buvo objektyvūs ir aprėpė 1 sutaupyto GJ kainą, priimtina vertė siekė nuo 200 iki 560 eurų už GJ, taigi susidarė 17–47 m. investicijų grąžos laikotarpis, kuris yra daug ilgesnis už laikotarpį, nustatytą vykdant valstybės programas (žr. 22 išnašą).

3 LENTELĖ

SUTAUPYTO GJ KAINA KETURIOSE TIKRINTOSE VEIKSMŲ PROGRAMOSE

Valstybė narė	Veiksmų programa (asignavimai energijos vartojimo efektyvumui)	Veiksmų programoje nustatytas energijos taupymo tikslas (GJ)	Biudžetas (milijonais eurų)	1 sutaupyto GJ kaina (eurais)	Investicijų grąžos laikotarpis (metais)
Čekija	Aplinka	1 550 000 (430 000) ¹	525 (310) ¹	339 (722) ¹	28 (61) ¹
Italija	Bazilikata	Nenustatyta	26 (17) ¹	n. d.	n. d.
	Tarpreigioninė energetikos VP	52 500	764	14 560	288-444
Lietuva	Sanglaudos skatinimas	360 000	310	861	72-96

¹ Atlikus lėšų perskirstymą.
Šaltinis: Veiksmų programos, Europos Audito Rūmų apskaičiavimai.

26. Bazilikatos VP (Italija) atveju vadovaujančioji institucija kaip vienintelį vertinimo kriterijų patvirtino įvertinto energijos, sutaupomos per visą investicijos gyvavimo laiką, kiekio ir bendrų tinkamų finansuoti sąnaudų santykį. Sutaupomos energijos kiekį apskaičiavo vadovaujančioji institucija. Ji, naudodama šį santykį, ketino atrinkti tuos projektus, kuriuos įvykdžius būtų gauta didžiausia grąža lyginant su bendromis projekto sąnaudomis. Kadangi atliekant skaičiavimus nebuvo atsižvelgta į faktinę susijusių pastatų būklę (t. y. jų energijos klasę ar faktinį energijos suvartojimą) ir todėl jie buvo grindžiami ne patikimais energijos vartojimo auditų metu gautais duomenimis, o įvertintais sutaupomos energijos kiekiais, sudėtinga nustatyti, ar atrinktų projektų siūlomi sprendimai buvo ekonomiškai veiksmingi.

²³ Reglamento (EB, Euratomas) Nr. 1605/2002 27 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad visiems ES biudžete numatytiems veiklos sektoriams nustatomi konkretūs, išmatuojami, pasiekiami, svarbūs ir datuoti tikslai. Šių tikslų pasiekimas turi būti stebimas taikant veiklos rodiklius.

²⁴ Audito Rūmų nuomonė Nr. 7/2011 (OL C 47, 2012 2 17, p. 1).

27. Tarpreregioninės energetikos VP (Italija) atveju vadovaujančioji institucija atrenkant projektus reikalavo, kad projektas būtų pavyzdinio pobūdžio, atitiktų tarpreregioninės VP ir regioninių energetikos planų tikslus, būtų pasirengta pradėti vykdyti su juo susijusius darbus, projektą vykdant būtų naudojamos novatoriškos technologijos ir medžiagos, tuo tarpu sutaupytos energijos kiekis ir patirtos sąnaudos bei šių dydžių santykis nebuvo lemiamas atrankos veiksnys.

28. Sanglaudos skatinimo VP (Lietuva) atveju panašioms viešosios paskirties pastatų sektoriuje vykdomiems projektams regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis buvo taikomi skirtingi projektų atrankos kriterijai. Dviejų priemonių iš trijų atveju nors energijos suvartojimas buvo pagrindinis atrankos kriterijus, nebuvo reikalaujama atlikti energijos vartojimo auditą. Todėl finansavimui buvo atrinkti su viešosios paskirties pastatais, sunaudojančiais daugiausia energijos, susiję projektai. Tačiau taikant tokius sutaupomos energijos kainos neapimančius kriterijus negalima nustatyti, koks pastatas gali užtikrinti geriausią energijos ekonomijos ir sąnaudų santykį, todėl ekonomiškai veiksmingi projektai yra atrenkami atsitiktinai.

NETINKAMI VEIKLOS RODIKLIAI IR STEBĖJIMAS

29. Už bet kokią išlaidų programą ar plėtros projektą atsakinga vadovaujančioji institucija turėtų nustatyti racionalius tikslus ir jų pasiekimui išmatuoti skirtus objektyviai patikrinamus rodiklius. Sanglaudos politikos investicijų į energijos vartojimo efektyvumą srityje vadovaujančiosios institucijos turėtų nustatyti svarbių ir išmatuojamų veiklos rodiklių sistemą²³. Komisijai padedant jos turėtų parengti atitinkamas gaires siekdamas palengvinti projektų pasiekimų stebėjimą, pavyzdžiui, nurodyti sutaupytos energijos kiekį ir sąnaudas bei įvardyti, koks yra jų indėlis įgyvendinant energijos vartojimo efektyvumo politikos tikslus. Surinkti duomenys turėtų būti priimtinos kokybės jų tinkamumo, palyginamumo ir patikimumo požiūriu²⁴.

- 30.** Vadovaujančiosios institucijos, rengdamos savo veiksmų programas, neturėjo surinkusios bazinių duomenų apie investicijoms teikti atrinktų sektorių energijos taupymo potencialą. Politikos rengėjai, neturėdami šių duomenų, taip pat neturėjo informacijos, skirtos įvertinti, koku mastu programa galėtų prisidėti įgyvendinant tam tikrą politikos tikslą ir todėl negalėjo nuspręsti, ar programa turėtų būti finansuojama ar ne.
- 31.** Energijos vartojimo efektyvumo priemonėms taikomi veiklos rodikliai nebuvo tinkami deramam programų stebėjimui užtikrinti. Nors vadovaujančiosios institucijos privalėjo naudotis veiklos rodikliais, rodiklių tipas nebuvo nurodytas. Todėl tikrintos vadovaujančiosios institucijos naudojo skirtingas matavimo metodikas ir vienetus. Todėl energijos vartojimo efektyvumo priemonių vykdymo rezultatai visos ES mastu nėra palyginami ir negali būti apibendrinti.
- 32.** Aplinkos VP (Čekija) atveju energijos vartojimo efektyvumo priemonei skirtas rodiklis buvo bendras pagal priemonę sutaupytos energijos kiekis gigadžauliais. Apie duomenis buvo pranešta projektų lygmeniu ir vėliau jie buvo apibendrinti. Šie duomenys buvo tikslūs ir patikimi, kadangi juos buvo apskaičiavę atestuoti energijos vartojimo pastatuose auditoriai. Tačiau vykdant projektus buvo būtina pasiekti tik su techniniais išdirbiais susijusių tikslų (pakeisti langai ir durys, apšiltintos sienos ir stogai m²), o energijos taupymo tikslų pasiekti nebuvo privaloma.
- 33.** Italijoje nebuvo nustatyta nei energijos taupymo potencialo bazinė vertė, nei jo matavimo metodika. Bazilikatos VP atveju energijos ekonomijai išmatuoti skirtas fizinių išdirbių rodiklis buvo projektų skaičius, o rezultatų rodiklis (per metus sutaupomos energijos kiekis gigadžauliais) buvo grindžiamas apytikriais teoriniais skaičiavimais. Tarpreregioninės energetikos VP atveju bazinių duomenų apie energijos taupymo potencialą nebuvimą atspindėjo nepatikimi poveikio rodikliai. Taikant rezultatų ir fizinių išdirbių rodiklius nebuvo vadovaujamasi matavimo metodika, todėl jų tikslinės vertės buvo nepagrįstos.
- 34.** Sanglaudos skatinimo VP (Lietuva) atveju buvo nustatyti veiksmų programai, jos prioritetinėms kryptims ir priemonėms skirti rodikliai. Padiđėjus ar sumažėjus energijos vartojimo efektyvumui skirtoms lėšoms ne visada buvo pakeičiamos rodiklių vertės. Prioritetinių krypčių lygmeniu rodikliai buvo susiję su energijos intensyvumo sumažėjimu, o priemonių lygmeniu – su projektų skaičiumi ir sutaupytos energijos kiekiu, bet ne su sutaupytos energijos sąnaudomis.

35. Komisijos stebėjimo gairėse nebuvo nustatyti su energijos vartojimo efektyvumu susiję rekomenduojami ar privalomi rodikliai²⁵. Be to, Sanglaudos politikos lėšomis energijos vartojimo efektyvumo didinimas skatinamas ir daugelyje kitų, ne vien tik su energijos vartojimo efektyvumu susijusiose išlaidų kategorijose (elektra, dujos, naftos produktai ir įvairios infrastruktūros). Komisija nestebėjo, koks yra šių priemonių indėlis siekiant 2020 m. energijos taupymo tikslo, ir nenumatė šių veiklos rodiklių naudojimo energijos vartojimo efektyvumo sektoriuje²⁶.

²⁵ 2006 m. rugpjūčio mėn. Komisijos darbinis dokumentas Nr. 2: Naujojo 2007–2013 m. programavimo laikotarpio orientacinės vertinimo metodų gairės: stebėjimo ir vertinimo rodikliai.

²⁶ 2011 m. birželio mėn. Komisijos darbinis dokumentas dėl rezultatų rodiklių ir tikslų: Naujos ES sanglaudos politikos srityje taikomos stebėjimo ir vertinimo sistemos link (nepaskelbta).

SU VIEŠOSIOS PASKIRTIES PASTATAIS SUSIJUSIŲ PROJEKTŲ VYKDYMAS

ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMAS NĖRA PAGRINDINIS TIKSLAS

36. Savivaldybės ir regionai turėtų būti parengę poreikių įvertinimais pagrįstus planus, į kuriuos būtų įtraukti visų jiems priklausančių pastatų ir jų energijos sąnaudų inventoriniai sąrašai ir kuriuose pirmenybė būtų teikiama didžiausią energijos taupymo potencialą turintiems pastatams. Vadovaujantis šia strategija pirmiausia būtų finansuojamos energijos vartojimo efektyvumo priemonės tuose pastatuose, kurių energijos taupymo potencialas yra didžiausias.
37. Savivaldybės ar regionai neturėjo parengę tinkamais poreikių įvertinimais pagrįstų planų. Anot vadovaujančiųjų institucijų, paprastai pastatai buvo laikomi tinkamais finansuoti, jei juos buvo būtina atnaujinti ir jei jų dokumentai atitiko reikalavimus.
38. Finansuoti atrinktiems projektams nebuvo nustatyti racionalūs su ekonominiu veiksmingumu, t. y. sutaupytos energijos vieneto kaina susiję tikslai. Jais buvo siekiama sutaupyti energijos ir padidinti komfortą, tačiau jie nebuvo atrenkami finansavimui gauti remiantis jų galimybėmis suteikti finansinės naudos sutaupant energijos, tokiu būdu kompensuojant patirtas sąnaudas (žr. **II priede** pateiktus tikrintų projektų investicijų grąžos laikotarpius).
39. Nė viena tikrinta šalis nebuvo patvirtinusi sąnaudų atžvilgiu optimalių minimalių pastatų ir jų komponentų energinio naudingumo reikalavimų, jos taip pat sistemingai nerinko duomenų apie esamų pastatų energijos vartojimo modelius. Nors nacionaliniuose statybos standartuose nustatytos pastatų ir statybinių medžiagų šiluminių verčių ribos, naudos gavėjai taikė lanksčius metodus, technologijas ir medžiagas, kad užsitikrintų įvairias energinio naudingumo klases.

40. Vadovaujančiosios institucijos nepateikė energijos vartojimo efektyvumo priemonių įgyvendinimo gairių, pavyzdžiui, darbų, naudotinų technologijų ir sąnaudų specifikacijų bei nenurodė, koks turi būti optimalus siektinas sąnaudų ir gautos naudos santykis.

ENERGIJOS VARTOJIMO AUDITUS NE VISADA BUVO PRIVALOMA ATLIKTI ARBA JIE NEBUVO GEROS KOKYBĖS

41. Standartinis energijos vartojimo auditas apima įrenginių energijos suvartojimo bazinio lygio nustatymą, energijos ekonomijos įvertinimą ir tinkamai atrinktų energijos taupymo priemonių ekonominį veiksmingumą. Šis auditas turėtų būti atliktas prieš priimant sprendimą dėl finansavimo. Energijos vartojimo pastatuose auditorius turėtų siūlyti tik tas alternatyvas, kurios užtikrina atitiktį esamoms techninėms normoms. Komisija palankiai vertina energijos vartojimo auditus, kadangi jie gali būti tinkama energijos taupymo priemonė, visų pirma pastatų ir pramonės srityse. Dėl šios priežasties nemažai valstybių narių viešajame sektoriuje pradėjo vykdyti energijos vartojimo auditus ir juos padarė privalomus²⁷.

42. Čekijoje buvo privaloma atlikti tų viešosios paskirties pastatų, kurių suvartojama energija viršijo 1 500 GJ per metus, energijos vartojimo auditus. Naudos gavėjai visiškai pasikliovė šių auditų metu suformuluotomis rekomendacijomis. Energijos vartojimo pastatuose auditorius dažniausiai rekomenduodavo labai brangią investavimo alternatyvą, kadangi ją įgyvendinus tikimybė, kad bus sutaupyta daugiau energijos, buvo didesnė nei siūlant pigesnes alternatyvas. Nebuvo siūloma ekonomiškai veiksminga alternatyva.

43. Italijoje prieš pradėdant vykdyti projektus energijos vartojimo auditas nebuvo atliekamas. Projekto naudos gavėjas neprivalėjo stebėti energijos suvartojimo prieš prasidedant projektui ir jam pasibaigus.

44. Lietuvoje energijos vartojimo auditai nebuvo pakankamai išsamūs su pastatais, prieš atliekant jų atnaujinimą, susijusių matavimo duomenų prasme. Todėl nebuvo galima patikrinti faktinės projektų naudos²⁸. Panašios problemos buvo nustatytos ir gyvenamųjų pastatų modernizavimo programos įgyvendinimo monitoringo ataskaitoje²⁹. Be to, prieš įgyvendinant projektą nebuvo reikalaujama atlikti pirminio energinio naudingumo įvertinimo. Energijos vartojimo auditai prieš prasidedant projektams buvo atlikti tik dviejų iš aštuonių tikrintų projektų atveju, o likusių šešių projektų atveju energijos vartojimas buvo patikrintas jau prasidėjus atnaujinimo darbams.

²⁷ SEC(2009) 889 *final*, p. 36 ir 59.

²⁸ Nereikalaujama pagal 2008 m. balandžio 29 d. Ūkio ministro įsakymu Nr. 4-184 patvirtintą Energijos, energijos išteklių ir šalto vandens vartojimo audito atlikimo viešojo naudojimo paskirties pastatuose metodiką.

²⁹ 2009 m. Būsto ir urbanistinės plėtros agentūros užsakytas ir Viešosios įstaigos „Kompetencijų centras“ atliktas Daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) programos monitoringas.

ĮGYVENDINUS PROJEKTUS BUVO GAUTI FIZINIAI IŠDIRBIAI, TAČIAU SĄNAUDOS, PALYGINTI SU POTENCIALIAI SUTAUPYTA ENERGIJA, BUVO DIDELĖS

- 45.** Įgyvendinus visus patikrintus projektus buvo gauti atitinkamus standartus atitinkantys fiziniai išdirbiai, (pvz., buvo pakeisti langai ir durys bei apšiltintos sienos ir stogai), o jų kiekis buvo toks, koks ir buvo planuotas. Įvykdžius visus patikrintus projektus buvo gauta naudos, susijusios su pastatų priežiūra arba didesniu komfortu (pvz., buvo sumažintas triukšmas, vandens (vėjo) įsiskverbimas) arba buvo geriau laikomasi šiuo metu taikomų su sauga susijusių teisinių reikalavimų (pvz., įrengtos išėjimo durys).
- 46.** 18 iš 24 patikrintų projektų atveju vadovaujančiosios institucijos negalėjo nurodyti, koku mastu įgyvendinus projektus buvo pasiekti su energijos taupymu susiję tikslai, kadangi sutaupyta energija nebuvo patikimai įvertinta. Italijoje ir Lietuvoje patikrintų veiksmų programų atveju gautą sutaupytą energiją apskaičiavo tik vadovaujančioji institucija arba naudos gavėjas. Tik Čekijoje matavimus atliko kvalifikuoti energijos vartojimo pastatuose auditoriai. Galutiniai Čekijoje ir Lietuvoje vykdytų projektų rezultatai turėtų būti įvertinti praėjus trejiems metams po projektų užbaigimo. Tačiau tuo metu, kai buvo atliekamas auditas, stebėjimo sistema dar neveikė.
- 47.** Kaip nurodyta preliminariose energijos vartojimo pastatuose auditorių ataskaitose, buvo pasiekti visų, išskyrus vieno, Čekijoje tikrintų projektų energijos vartojimo mažinimo tikslai³⁰, o faktinės sutaupytos energijos kiekis netgi viršijo planuotąjį. Tačiau visi tikrinti projektai buvo brangios investicijos, kurių grąžos laikotarpiai viršijo atskirų komponentų ar pastatų eksploatavimo trukmę. Tikrintų projektų investicijų grąžos laikotarpiai siekė nuo 27 iki 148 metų, o vidutinis laikotarpis buvo 52 metai.
- 48.** Bazilikatoje (Italija) nebuvo galima patikimai įvertinti tikrintų projektų naudos. Prieš prasidedant projektams ir jiems pasibaigus nebuvo atlikti energijos vartojimo audito ir nebuvo surinkti energijos vartojimo duomenys. Šešių tikrintų projektų atveju buvo numatyta, kad vienas sutaupytas GJ kainuos vidutiniškai 252 eurus. Penkių iš šešių projektų atveju naudos gavėjai auditoriams pateikė tam tikrų energijos vartojimo duomenų, kurie parodė, kad įgyvendinus projektus vidutinis investicijų grąžos laikotarpis gali siekti maždaug 50 metų.

³⁰ Kladno projektas.

- 49.** Iki 2011 m. pabaigos buvo užbaigtas tik vienas pagal tarpregioninę energetikos VP (Italija) vykdytas projektas³¹. Projekto paraiškoje nauda buvo įvertinta vienu milijonu eurų per metus, tokiu būdu būtų susidaręs paprastas dešimties metų investicijų grąžos laikotarpis. Įvertinta, kad užbaigus projektą sutaupomos energijos vertė sieks tik apie 500 000 eurų per metus (naudos gavėjas projekto paraiškoje padarė skaičiavimo klaidą), tokiu būdu susidaro 19 metų paprastas investicijų grąžos laikotarpis.
- 50.** Lietuvos sanglaudos skatinimo VP atveju faktinės investicijų į tikrintus projektus sąnaudos, tenkančios vienam apšildomo ploto m², sudarė 56–488 eurų, o tai yra kelis kartus daugiau nei 2006–2010 m. Nacionaliniame efektyvaus energijos vartojimo veiksmų plane prognozuotos vienam m² tenkančios 31,85 euro sąnaudos. Penkių iš aštuonių tikrintų projektų atveju buvo tvirtinama, kad buvo pasiekta numatyta energijos ekonomija, tačiau ji nebuvo patikimai išmatuota³². Trim atvejais rezultatai dar nebuvo išmatuoti³³. Tikrintų projektų numatomas paprastas investicijų grąžos laikotarpis siekė nuo 8 iki 156 metų, o vidutinis laikotarpis buvo 58 metai (***II priede*** pateikti visų tikrintų projektų rezultatai).

³¹ Kardarelio ligoninės projektas, Neapolis.

³² Palangos, Gargždų, Garliavos, Alytaus ir Vilniaus universiteto ligoninės projektai.

³³ Klaipėdos, Kauno onkologijos centro ir Vilniaus Mykolo Marcinkevičiaus ligoninės projektai.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

51. Tinkamos programavimo ir finansavimo sąlygos, leidžiančios teikti ekonomiškai veiksmingas energijos vartojimo efektyvumui skirtas investicijas naudojant Sanglaudos politikos fondus, nebuvo nustatytos, kadangi:

- a) nebuvo atlikti tinkami tikrintoms veiksmų programoms skirti poreikių įvertinimai siekiant nustatyti konkrečius sektorius, kuriuose galima būtų pasiekti energijos ekonomijos, bei įvardyti šių lėšų sutaupymo ekonomiškai veiksmingu būdu galimybes, tokiu būdu pagrindžiant pasirinktas priemones ir jų sąnaudas. Nacionalinės institucijos neužtikrino, kad jie būtų įtraukti į nacionalinius efektyvaus energijos vartojimo veiksmų planus (žr. 12–17 dalis);
- b) ekonominio veiksmingumo sąvoka arba geriausias panaudotų išteklių ir pasiektų rezultatų santykis nebuvo lemiamas veiksnys valstybėms narėms skiriant lėšas energijos vartojimo efektyvumo priemonėms ir konkrečioms projektams; ši koncepcija taip pat nebuvo Komisijos vertinimo, atlikto prieš patvirtinant veiksmų programas, dalis (žr. 18–22, 23–28 dalis);
- c) energijos vartojimo efektyvumo priemonėms taikomi veiklos rodikliai nebuvo tinkami programoms stebėti; Komisijos stebėjimo gairėse nebuvo nustatyti su energijos vartojimo efektyvumu susiję rodikliai. Todėl energijos vartojimo efektyvumo priemonių vykdymo rezultatai, apie kuriuos pranešė atskiros vadovaujančiosios institucijos, visos ES mastu nėra palyginami ir negali būti apibendrinti (žr. 29–35 dalis).

52. Patikrinti viešosios paskirties pastatuose vykdyti energijos vartojimo efektyvumo projektai nebuvo ekonomiškai veiksmingi.

- a) nors įgyvendinus visus patikrintus projektus buvo gauti numatyti fiziniai išdirbiai, pvz., buvo pakeisti langai ir durys bei apšiltintos sienos ir stogai, sąnaudos lyginant su potencialia energijos ekonomija buvo didelės. Būtinybė atnaujinti viešosios paskirties pastatus buvo svarbesnė nei energijos vartojimo efektyvumas. Nors tikrintais projektais buvo siekiama sutaupyti energijos ir padidinti komfortą, jais nebuvo užtikrintas tinkamas energijos ekonomijos ir atitinkamų investicinių sąnaudų santykis. Vidutinis planuotas investicijų grąžos laikotarpis buvo maždaug 50 metų, o tai yra pernelyg ilgas laikotarpis atsižvelgiant į atnaujintų komponentų ar net pačių pastatų eksploatacijos laiką (žr. 18–22, 23–28, 36–40, 45–50 dalis);
- b) energijos vartojimo auditai nebuvo privalomi (Italija, Lietuva) arba tais atvejais, kai juos buvo būtina atlikti (Čekija), jų metu rekomenduotos investavimo alternatyvos buvo pernelyg brangios. 18 iš 24 audituotų projektų atveju faktinė energijos ekonomija negalėjo būti patikrinta, kadangi ji nebuvo tinkamai išmatuota (žr. 41–44 dalis).

REKOMENDACIJOS

Komisija turėtų imtis būtinų iniciatyvų, įskaitant tolesnių pasiūlymų dėl teisės aktų teikimą ateinančiu programavimo laikotarpiu, siekiant sanglaudos politikos finansavimą energijos vartojimo efektyvumo priemonėms ateinančiu programavimo laikotarpiu skirti tik tada, jei:

- 1) bus atliktas tinkamas poreikių įvertinimas programos lygmeniu. Tokiame poreikių įvertinime turėtų būti vertinamas galutinis energijos suvartojimas visuose sektoriuose, įvardytas ekonominis energijos taupymo potencialas bei nustatyti tikslai ir tinkami sėkmingo energetikos plano įgyvendinimo vertinimo metodai. Jame turėtų būti nustatyti kiekvienam sektoriui skirti ekonomiškai veiksmingi sprendimai;
- 2) bus reguliariai vykdomas stebėjimas ir naudojamosi palyginamais veiklos rodikliais. Vykdamas kiekvieną su energijos vartojimo efektyvumo projektais susijusių veiksmų programą turėtų būti reguliariai prižiūrima, kad būtų nustatyta sutaupyta energijos vieneto kaina ir numatytas bei įgyvendintas investicijų grąžos laikotarpis. Be to, surinkti duomenys turėtų būti priimtinos kokybės jų tinkamumo, palyginamumo ir patikimumo požiūriu. Nacionalinės institucijos turėtų surinkti, o Komisija apibendrinti duomenis apie sutaupytą energiją, gautą pritaikius sanglaudos politikos lėšomis remiamas priemones. Turėtų būti įvardytas sanglaudos politikos fondų indėlis siekiant iki 2020 m. sutaupyti 20 % ES suvartojamos pirminės energijos;
- 3) bus naudojami skaidrūs projektų atrankos kriterijai bei standartinės vienam sutaupomos energijos vienetui tenkančios investicinės sąnaudos (taikant bendrą matavimo vienetą ir metodiką). Komisija, remdamasi įprastiniais investicijų į energijos vartojimo efektyvumą nuvertėjimo laikotarpiais, turėtų nustatyti maksimalų priimtina paprastąją investicijų grąžos laikotarpį. Tai įgyvendinti padėtų referenciniams pastatams taikomų sąnaudų atžvilgiu optimalių lygių nustatymas valstybėse narėse, atitinkančiose Direktyvos 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo, reikalavimus. Energijos vartojimo auditų atlikimas turėtų būti pagrindinis reikalavimas atrenkant energijos vartojimo efektyvumo projektus tais atvejais, kai nacionaliniu lygmeniu dar nėra nustatyti pastatams taikomi referenciniai sąnaudų atžvilgiu optimalūs lygiai.

Šią ataskaitą priėmė II kolegija, vadovaujama Audito Rūmų nario Harald NOACK, 2012 m. lapkričio 14 d. Liuksemburge įvykusiame posėdyje.

Audito Rūmų vardu

Vítor Manuel da SILVA CALDEIRA
Pirmininkas

2000–2013 M. ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO PRIEMONĖMS IR 2007–2011 M. ATRINKTIEMS PROJEKTAMS IŠ SANGLAUDOS POLITIKOS FONDŲ SKIRTOS LĖŠOS

Valstybė narė	2000–2006 m. skirta suma (eurais)	2007–2013 m. skirta suma (eurais)	2000–2013 m. visa valstybėje narėje skirta suma (eurais)	Visa valsty- bėje narėje skirta suma / visos skirtos lėšos (%)	2007–2011 m. atrinkti pro- jektai (eurais)	2007–2011 m. atrinkti pro- jektai (%)
Čekija ¹	9 225 386	942 214 473	951 439 859	17,7	342 658 632	36,4
Italija	35 298 133	838 592 232	873 890 365	16,2	417 305 116	49,8
Lenkija ¹	11 410 880	499 012 133	510 423 013	9,5	389 379 855	78,0
Lietuva ¹	31 815 678	370 508 149	402 323 827	7,5	439 300 937	118,6
Vokietija	11 969 823	373 182 646	385 152 469	7,1	307 047 003	82,3
Vengrija ¹	7 181 475	328 531 227	335 712 702	6,2	163 856 263	49,9
Prancūzija	25 596 690	291 167 688	316 764 378	5,9	177 008 914	60,8
Bulgarija ²	0	258 104 621	258 104 621	4,8	74 144 427	28,7
Rumunija ²	0	253 241 727	253 241 727	4,7	60 131 969	23,7
Jungtinė Karalystė	23 362 973	150 657 204	173 420 177	3,2	167 360 699	111,1
Ispanija	39 941 325	110 048 101	146 803 260	2,7	33 326 165	30,3
ES tarpvalstybinis bendradarbiavimas	4 029 659	119 642 025	123 671 684	2,3	164 027 992	137,1
Graikija	42 623 511	71 170 000	113 793 511	2,1	492 363 482	691,8
Slovėnija ¹	0	105 700 000	105 700 000	2,0	73 707 906	69,7
Latvija ¹	21 048 774	60 220 000	81 268 774	1,5	106 078 878	176,2
Slovakija ¹	1 334 466	78 584 184	79 918 650	1,5	64 760 737	82,4
Portugalija	0	74 200 883	74 200 883	1,4	49 599 067	66,8
Airija	22 864 270	19 000 000	41 864 270	0,8	22 346 186	117,6
Nyderlandai	793 076	34 250 000	35 043 076	0,7	19 917 049	58,2
Estija ¹	2 568 584	28 760 241	31 328 825	0,6	27 844 967	96,8
Suomija	190 740	24 243 917	24 434 657	0,5	6 926 847	28,6
Belgija	5 271 426	18 976 147	24 247 573	0,5	9 375 338	51,0
Malta ¹	0	12 550 000	12 550 000	0,2	3 096 758	24,7
Švedija	0	9 173 788	9 173 788	0,2	1 057 737	11,5
Austrija	2 864 306	6 156 013	9 020 319	0,1	17 383 781	282,4
ES tarpregioninis bendradarbiavimas	6 891 928	0	6 891 928	0,1	0	0
Liuksemburgas	0	504 873	504 873	0,01	1 744 838	345,6
Kipras ¹	0	0	0	0	0	0
Danija	0	0	0	0	0	0
Iš viso	306 283 104	5 078 392 272	5 384 675 376	100%	3 632 051 543	71,5

Pastaba: 100 % viršijanti atrankos norma reiškia, kad lėšos buvo perskirstytos iš kitų tos pačios veiksmų programos prioritetų ar priemonių arba iš kitos veiksmų programos.

¹ Nuo 2004 m. skirtos lėšos.

² Nuo 2007 m. skirtos lėšos.

Šaltinis: Regioninės politikos GD duomenų bazės „SF 2000-2006“ ir „SFC2007“ bei atrinktų projektų 2011 m. metinė įgyvendinimo ataskaita.

II PRIEDAS

ČEKIJOJE, ITALIJOJE IR LIETUVOJE VYKDYTŲ PROJEKTŲ INVESTICIJŲ GRĄŽOS LAIKOTARPIAI IR PASIEKTA ENERGIJOS EKONOMIJA

Projektas	Tikslas	Su energijos ekonomija susijusi padėtis praėjus vieneriems metams	Suplanuotas investicijų grąžos laikotarpis (metais)	Faktinis/ apskaičiuotas investicijų grąžos laikotarpis (metais)
Uherské Hradiště	Sienų ir stogo šiltinimas bei langų pakeitimas kultūros namuose ir mokykloje	Pasiekta	42	35
Karviná	Sienų ir stogo šiltinimas bei langų pakeitimas vidurinėje mokykloje	Pasiekta	93	78
Frydek-Místek	Sienų ir stogo šiltinimas bei langų pakeitimas vidurinėje mokykloje	Pasiekta	40	30
Sokolov	Sienų ir stogo šiltinimas bei langų pakeitimas dviejose pradinėse mokyklose, viename vaikų darželyje ir laisvalaikio centre	Pasiekta	86	81
Sokolov II	Sienų ir stogo šiltinimas bei langų pakeitimas trijose pradinėse mokyklose	Pasiekta	30	26
Volyně	Kompleksinis sienų ir stogo šiltinimo, langų ir anglimi kūrenamos jėgainės pakeitimo projektas jungtinėje vidurinėje ir aukštesniojoje profesinėje mokykloje ir studentų bendrabučiuose	Pasiekta	148 (46) ¹	146 (26) ¹
Kladno	Sienų ir stogo šiltinimas bei langų pakeitimas aštuoniuose vaikų darželiuose	Nepasiekta	27	32
Plzeň	Sienų ir stogo šiltinimas bei langų pakeitimas vienoje pradinėje ir vienoje vidurinėje mokykloje	Pasiekta	55	48
Melfi	Langų pakeitimas vidurinėje mokykloje	n. d.	20	n. d.
Matera	Langų pakeitimas Materos provincijos pagrindinėje būstinėje	Nepatikimai išmatuota	42	104
Grassano	Langų pakeitimas pradinėje mokykloje	Nepatikimai išmatuota	28	56
Sant’Arcangelo	Langų pakeitimas pagrindiniame Sant’Arcangelo bendruomenės pastate	Nepatikimai išmatuota	37	17
ENEA-Rotondella	Langų pakeitimas Trizajos ENEA centro valgyklos pastate	Nepatikimai išmatuota	21	10
Policoro	Langų pakeitimas pradinėje Policoro mokykloje	Nepatikimai išmatuota	33	53
Neapolis	Į pasiūlą orientuotos priemonės, kuriomis siekiama padidinti šilumos gamybos ir paskirstymo efektyvumą, kaip antai šiluminės elektrinės modernizavimas ir daugiausia pagrindiniame ligoninės pastate naudojamų techninių įrenginių, vamzdžių bei karšto ir šalto vandens bei oro tiekimo sistemų pakeitimas	Nepatikimai išmatuota	10	19
Palanga	Palangos Vlado Jurgučio vidurinės mokyklos renovacija	Nepatikimai išmatuota	40	21

¹ Energijos vartojimo auditorius naudojo rusvųjų anglių, kurios iš pradžių buvo kūrenamos rekonstruotoje katilinėje, kainą (85,45 CZK/GJ). Palyginimui galima paminėti, kad auditorius naudojo vidutinę 279 CZK/GJ energijos kainą, kurią mokykla sumokėjo už visas energijos sąnaudas.

Projektas	Tikslas	Su energijos ekonomija susijusi padėtis praėjus vieneriems metams	Suplanuotas investicijų grąžos laikotarpis (metais)	Faktinis/ apskaičiuotas investicijų grąžos laikotarpis (metais)
Gargždai	Viliaus Gaigalaičio globos namų renovacija	Nepatikimai išmatuota	49	36
Klaipėda	Klaipėdos turizmo mokyklos renovacija	n. d.	156	n. d.
Garliava	Kauno apskrities Garliavos ligoninės energijos vartojimo efektyvumo padidinimas	Nepatikimai išmatuota	57	31
Kaunas	Kauno medicinos universiteto Onkologijos centro renovacija	n. d.	8	n. d.
Vilnius	Mykolo Marcinkevičiaus ligoninės ir inžinerinių sistemų dalinė renovacija siekiant pagerinti jų energines charakteristikas	Nepatikimai išmatuota	63	21
Alytus	Alytaus profesinio mokymo centro EVE padidinimas	Nepatikimai išmatuota	26	23
Vilnius	Vilniaus universiteto ligoninės Santariškių klinikų operacinio bloko stogo šiltinimas bei šildymo ir vėdinimo sistemų renovacija	n. d.	66	n. d.
Vidurkis			51	

Šaltinis: Energijos vartojimo auditai ir remiantis energijos vartojimo auditų duomenimis auditorių apskaičiuoti faktiniai projektų išdirbiai, vertinimo laikotarpis: 25–50 metų.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

SANTRAUKA

II.

Komisija pabrėžia, kad patikrinti projektai apima tik viešosios paskirties pastatų projektus.

IV. a)

Laikantis „poreikių įvertinimo“ arba „ekonominio veiksmingumo“ požiūrio gauti rezultatai gali būti prieštaringi. Iš tikrųjų, remiantis poreikių įvertinimu gali būti nustatyti kiti prioritetai, nei būtų nustatyti atsižvelgiant į ekonominį veiksmingumą.

IV. a) Pirmoji įtrauka

Energijos vartojimo efektyvumo politika pastaraisiais metais buvo dinamiškai plėtojama. Tai nebuvo daroma rengiant 2007–2013 m. programavimo laikotarpio programą, derantis dėl jų ir jas tvirtinant. Komisija savo energijos vartojimo efektyvumo politiką visiškai išplėtojo tik vėliau. Dėl tų keturių patikrintų programų susitarta anksčiau, nei Komisija visiškai išplėtojo savo energijos vartojimo efektyvumo politiką.

Visos pagal sanglaudos politiką finansuojamos veiksmų programos turi atitikti tos politikos tikslus: stiprinti ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą ir skatinti visuotinį darnų vystymąsi mažinant regionų išsivystymo lygio skirtumus ir remiant nepalankiausias sąlygas turinčių regionų vystymąsi.

Sanglaudos politika yra integruota politika. Investuojant į viešosios paskirties pastatus, svarbu laikytis integruoto požiūrio, ne vien imtis energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių. Tokias priemones reikėtų įtraukti į bendrą pastato atnaujinimą, siekiant tą pastatą iš esmės pagerinti.

Apskritai reikalaujama, kad visose pagal sanglaudos politiką finansuojamose veiksmų programose būtų „nagrinėjami vietovės arba sektoriaus, atitinkančio reikalavimus finansavimui gauti, padėties privalumai ir trūkumai bei pasirinkta strategija problemoms spręsti“. Poreikių įvertinimas šiuo aspektu gali būti naudingas.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

Dėl visų 2000–2006 ir 2007–2013 m. programų buvo susitarta ir jos buvo patvirtintos anksčiau, nei turėjo būti pateikti pirmieji nacionaliniai efektyvaus energijos vartojimo veiksmų planai (NEEVVP) (tai turėjo būti padaryta 2007 m. birželio mėn.). NEEVVP nėra sanglaudos politikos fondų skiriamų su energijos vartojimo efektyvumu susijusių lėšų panaudojimo investicinė strategija.

IV. a) Antroji įtrauka

Energijos vartojimo efektyvumas yra vienas iš daugelio sanglaudos politikos programų tikslų. Sanglaudos politika yra integruota politika. Investuojant į viešosios paskirties pastatus, svarbu laikytis integruoto požiūrio, ne vien imtis energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių. Tokias priemones reikėtų įtraukti į bendrą pastato atnaujinimą, siekiant tą pastatą iš esmės pagerinti. Todėl skirstant lėšas pagal programą investicijų ekonominis veiksmingumas yra vienas iš lemiamų veiksnių. Lėšos pagal programą gali būti skirstomos atsižvelgiant ir į kitus sanglaudos politikos tikslus.

Investuojant į energijos vartojimo efektyvumą viešosios paskirties pastatuose, galima renovuoti iš esmės, ne tik siekti optimalaus sąnaudų lygio. Tokiu atveju svarbu, kiek faktiškai sutaupoma energijos. Investicijų į esminę renovaciją grąžos laikotarpis, žinoma, būtų ilgesnis. Kaip Audito Rūmai nurodo 3 dalies pastabose, rinkos trūkumai gali būti šalinami viešojo pobūdžio priemonėmis. Rinkos dalyviai galėtų finansuoti ekonomiškai veiksmingą investicijų į energijos vartojimo efektyvumą dalį, o pagal sanglaudos politiką teikiamą bendrą finansavimą būtų galima panaudoti tą lygį viršijančiai investicijų daliai finansuoti ir taip užtikrinti, kad būtų sutaupyta daugiau energijos ir ateityje išvengta papildomų darbų, dėl kurių bendros investicinės sąnaudos galbūt būtų dar didesnės.

IV. a) Trečioji įtrauka

Komisija pripažįsta, kad pagal esamą sanglaudos politikos teisinę sistemą nenustatyta, kokio tipo rodikliai naudotini vykdant stebėjimą, ir siekia tobulinti programos veikimą. Todėl 2014–2020 m. programavimo laikotarpiui skirtu Europos regioninės plėtros fondo reglamento projekte Komisija pasiūlė visoms valstybėms narėms nustatyti tris bendrus energijos vartojimo efektyvumo rodiklius: a) geresnio energijos vartojimo klasei priskiriamų namų ūkių skaičius; b) sumažėjęs pirminės energijos vartojimas viešuosiuose pastatuose; c) papildomų energijos vartotojų, prisijungusių prie pažangiųjų elektros energijos tinklų, skaičius (COM(2011) 614 *final*, reglamento projekto priedas). Taikant šiuos tris rodiklius, bus galima ES lygmeniu apibendrinti rezultatus.

IV. b) Pirmoji įtrauka

Energijos vartojimo efektyvumas yra vienas iš daugelio sanglaudos politikos programų tikslų. Investuojant į viešosios paskirties pastatus, svarbu laikytis integruoto požiūrio, ne vien imtis energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių, bet įtraukti tokias priemones į bendrą pastato atnaujinimą, siekiant tą pastatą iš esmės pagerinti. Jei konkretų viešosios paskirties pastatą ketinama tam tikru metu renovuoti, tikslinga tuo pačiu darbų etapu atsižvelgti ir į energijos vartojimo efektyvumo aspektus. Todėl skirstant lėšas pagal programą investicijų ekonominis veiksmingumas yra vienas iš lemiamų veiksnių. Lėšos pagal programą gali būti skirstomos atsižvelgiant ir į kitus sanglaudos politikos tikslus. Komisijos manymu, galima renovuoti iš esmės, ne tik siekti optimalaus sąnaudų lygio. Pagal naująją Energijos vartojimo efektyvumo direktyvą taip pat bus reikalaujama, kad valstybės narės parengtų visam pastatų fondui skirtas ilgalaikes renovacijos strategijas, įskaitant esminės renovacijos skatinimo strategijas. Investicijų į esminę renovaciją grąžos laikotarpis, žinoma, būtų ilgesnis.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

IV. b) Antroji įtrauka

Komisija sutinka, kad turi būti atliekami kokybiški energijos vartojimo auditai ir jų išvadomis turi būti grindžiamos investicijos į energijos vartojimo efektyvumą pastatuose. Naujojoje Energijos vartojimo efektyvumo direktyvoje valstybėms narėms bus nustatytas reikalavimas siekti, kad visiems galutiniams vartotojams būtų prieinami kokybiški ir ekonominiu požiūriu veiksmingi energijos vartojimo auditai ir energetikos valdymo sistemos.

V. 1)

Komisija įgyvendina rekomendaciją. Siūlomame 2014–2020 m. Bendrųjų nuostatų reglamente¹ reikalaujama, kad:

- su valstybėmis narėmis sudarytose partnerystės sutartyse būtų pateikiama netolygumų ir vystymosi poreikių analizė atsižvelgiant į teminius tikslus, Bendroje strateginėje programoje nustatytus pagrindinius veiksmus ir konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas pagal Europos semestrą²;
- visos programos atitiktų tas sutartis³.

V. 2)

Siūlomame 2014–2020 m. Europos regioninės plėtros fondo reglamente numatoma visoms valstybėms narėms nustatyti tris bendrus energijos vartojimo efektyvumo rodiklius ir taip užtikrinti, kad būtų galima ES lygmeniu apibendrinti rezultatus.

Tačiau Komisija negali visiškai sutikti, kad rekomenduojami rodikliai būtų nustatyti programų lygmeniu, nes jų palyginimo galimybės būtų ribotos atsižvelgiant į tai, kad šie rodikliai priklauso nuo daugelio veiksnių (pvz., energijos ir (arba) prekių kainų, klimato sąlygų), todėl gali būti klaidinantys.

V. 3)

Bendrųjų nuostatų reglamento projekte siūloma, kad stebėsenos komitetas nagrinėtų ir tvirtintų veiksmų atrankos metodiką ir kriterijus⁴. Be to, vadovaujančioji institucija turi parengti ir, kai bus patvirtinti, taikyti skaidrius ir nediskriminacinius atrankos kriterijus⁵. Tačiau visoje ES nustatyti vienai sutaupomos energijos kilovatvalandei tenkančių standartinių investicinių sąnaudų neįmanoma, nes dėl skirtingų įrangos kainų ir nevienodų jau pasiekto taupymo lygių šios sąnaudos gerokai skiriasi.

Be to, investicijos į energijos vartojimo efektyvumą viešosios paskirties pastatuose gali būti esminės renovacijos darbų dalis, o tokių investicijų grąžos laikotarpis ilgesnis.

⁴ 100 straipsnis.

⁵ 114 straipsnis.

¹ COM(2012) 496.

² 14 straipsnis.

³ 24 straipsnis.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

PASTABOS

12.

Energijos vartojimo efektyvumo politika pastaraisiais metais buvo dinamiškai plėtojama. Tai nebuvo daroma rengiant 2007–2013 m. programavimo laikotarpio programas, derantis dėl jų ir jas tvirtinant. Komisija savo energijos vartojimo efektyvumo politiką visiškai išplėtojo tik vėliau. Dėl tų keturių patikrintų programų susitarta anksčiau, nei Komisija visiškai išplėtojo savo energijos vartojimo efektyvumo politiką.

Apskritai reikalaujama, kad visose pagal ES sanglaudos politiką finansuojamose veiksmų programose būtų „nagrinėjami vietovės arba sektoriaus, atitinkančio reikalavimus finansavimui gauti, padėties privalumai ir trūkumai bei pasirinkta strategija problemoms spręsti“ (Reglamento (EB) Nr. 1083/2006 37 straipsnis). Poreikių įvertinimas šiuo aspektu gali būti naudingas.

Sanglaudos politikos programos įgyvendinamos skirtingomis ekonominėmis, socialinėmis ir teritorinėmis sąlygomis. Šie išoriniai veiksniai ir neišvengiamas neapibrėžtumas nepalankiai veikia projektų planavimą, įgyvendinimą ir rezultatus. Cituojamos EBPO ir TEA rekomendacijos, be abejo, gali būti labai naudingos, tačiau tai nėra su sanglaudos politikos programų rengimu susijęs teisinis reikalavimas. Be to, jos buvo paskelbtos tik 2008 m., kai derybos dėl veiksmų programų jau buvo baigtos ir programos patvirtintos.

14.

Atliktas atrinktų trijose valstybėse narėse vykdytų keturių programų auditas. Programoms skirta maždaug 28 proc. 2000–2013 m. energijos vartojimo efektyvumui didinti numatytų skirti lėšų. Tikrintiems projektams skirta labai maža šios sumos dalis. Viena iš patikrintų programų buvo 2000–2006 m. programavimo laikotarpio. Todėl negalima daryti išvados, kad rezultatai atitinka visą politiką.

15.

Dėl visų 2000–2006 ir 2007–2013 m. programų buvo susitarta ir jos buvo patvirtintos anksčiau, nei, laikantis Direktyvoje 2006/32/EB nustatyto reikalavimo, turėjo būti pateikti pirmieji nacionaliniai efektyvaus energijos vartojimo veiksmų planai (NEEVVP) (tai turėjo būti padaryta 2007 m. birželio mėn.). Be to, NEEVVP nėra sanglaudos politikos fondų skiriamų su energijos vartojimo efektyvumu susijusių lėšų panaudojimo investicinė strategija. Valstybės narės, naudodamosi 2011–2012 m. jų pateiktiems antriesiems NEEVVP nustatytu savanoriškai taikytinu šablonu, galėjo pateikti nuorodas, susijusias su energijos vartojimo efektyvumo priemonėmis įgyvendinti iš sanglaudos politikos fondų skiriamomis lėšomis, tačiau šis šablonas valstybėms narėms nebuvo privalomas.

Dėl poreikių įvertinimo žr. Komisijos atsakymą į 12 dalies pastabas.

17.

Dėl poreikių įvertinimo žr. Komisijos atsakymą į 12 dalies pastabas. Tvirtindama programas, Komisija reikalavo, kad jose būtų „nagrinėjami vietovės arba sektoriaus, atitinkančio reikalavimus finansavimui gauti, padėties privalumai ir trūkumai bei pasirinkta strategija problemoms spręsti“ (Reglamento (EB) Nr. 1083/2006 37 straipsnis).

18.

Komisija pabrėžia, kad ekonominio veiksmingumo principas kaip veiksnys, kuriuo remiantis energijos vartojimo efektyvumo priemonėms skiriamas finansavimas, prieštariau reikalavimui energijos vartojimo efektyvumo priemonės pagal svarbą skirstyti remiantis poreikių įvertinimu (žr. atsakymus į 12–17 dalių pastabas). Laikantis vieno ar kito metodinio požiūrio į investicijų prioritetų nustatymą gali būti gauti skirtingi rezultatai.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

19.

Pagal Direktyvos 2006/32/EB 5 straipsnį valstybės narės neįpareigojamos to pasiekti naudodamosi tik sanglaudos politikos fondais; kitaip tariant, sanglaudos politikos fondai nėra vienintelis šios direktyvos įgyvendinimo finansavimo šaltinis.

Taip pat žr. Komisijos atsakymą į 18 dalies pastabas.

Komisija nemano, kad 1 langelyje pateikti pavyzdžiai tiesiogiai sietini su patikrintomis programomis.

20.

Energijos vartojimo efektyvumas yra vienas iš daugelio sanglaudos politikos programų tikslų. Sanglaudos politika yra integruota politika. Investuojant į viešosios paskirties pastatus, svarbu laikytis integruoto požiūrio, ne vien imtis energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių. Tokias priemones reikėtų įtraukti į bendrą pastato atnaujinimą, siekiant tą pastatą iš esmės pagerinti. Todėl skirstant lėšas pagal programą investicijų ekonominis veiksmingumas yra vienas iš lemiamų veiksnių. Lėšos pagal programą gali būti skirstomos atsižvelgiant ir į kitus sanglaudos politikos tikslus. Investuojant į energijos vartojimo efektyvumą viešosios paskirties pastatuose, Komisijos manymu, galima renovuoti iš esmės, ne tik siekti optimalaus sąnaudų lygio (2012 m. kovo 14 d. SWD(2012) 61 *final*, II dalis, p. 14–15). Pagal naująją Energijos vartojimo efektyvumo direktyvą taip pat bus reikalaujama, kad valstybės narės parengtų visam pastatų fondui skirtas ilgalaikes renovacijos strategijas, įskaitant esminės renovacijos skatinimo strategijas. Kaip Audito Rūmai nurodo 3 dalies pastabose, rinkos trūkumai gali būti šalinami viešojo pobūdžio priemonėmis. Rinkos dalyviai galėtų finansuoti ekonomiškai veiksmingą investicijų į energijos vartojimo efektyvumą dalį, o pagal sanglaudos politiką teikiamą bendrą finansavimą būtų galima panaudoti tą lygį viršijančiai investicijų daliai finansuoti ir taip užtikrinti, kad būtų sutaupyta daugiau energijos, ir ateityje išvengta papildomų darbų, dėl kurių bendros investicinės sąnaudos galbūt būtų dar didesnės.

Kaip pabrėžiama naujojoje Energijos vartojimo efektyvumo direktyvoje, tikimasi, kad valdžios institucijos šioje srityje rodys pavyzdį. Tam jos gali vykdyti pažangiausią viešosios paskirties pastatų esminę renovaciją, kad būtų padidintas energijos vartojimo efektyvumas ir kartu sustiprinta inovacijų paklausa.

21.

Ekonominį veiksmingumą galima įvertinti tik projektų, bet ne programų lygmeniu. Ekonominio veiksmingumo aspektai gali būti apibrėžti konkrečioms intervencinėms priemonėms taikomuose atrankos kriterijuose. Kaip pabrėžiama Direktyvoje 2006/32/EB, valstybės narės turi užtikrinti, kad viešasis sektorius rodytų pavyzdį. Už konkrečių projektų atranką atsako pačios valstybės narės. Kai vykdomi esminės renovacijos projektai, remiantis poreikių vertinimu gali būti nustatyti kiti prioritetai, nei būtų nustatyti atsižvelgiant į ekonominį veiksmingumą.

22.

Investuojant į energijos vartojimo efektyvumą viešosios paskirties pastatuose, galima renovuoti iš esmės, ne tik siekti optimalaus sąnaudų lygio. Tokiu atveju svarbu, kiek faktiškai sutaupoma energijos. Investicijų į esminę renovaciją grąžos laikotarpis, žinoma, būtų ilgesnis.

23.

Žr. Komisijos atsakymą į 22 dalies pastabas; taip pat Komisija atkreipia dėmesį į pasidalijamojo valdymo principą.

Pavyzdžiui, Lietuvos Sanglaudos skatinimo veiksmų plane nurodytas tikslas gerinti aplinkos kokybę, ypatingą dėmesį skiriant energijos vartojimo efektyvumui didinti. Konkretūs atrankos kriterijai nustatomi ne programų lygmeniu.

24.

Žr. Komisijos atsakymus į 20 ir 22 dalių pastabas.

26.

Žr. Komisijos atsakymą į 22 dalies pastabas.

27.

Žr. Komisijos atsakymą į 22 dalies pastabas.

28.

Žr. Komisijos atsakymą į 22 dalies pastabas. Pagal 2011 m. antrąją Lietuvos NEEVVP energijos vartojimo auditas jau yra privalomas.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

31.

Pripažindama, kad energijos vartojimo efektyvumo reikšmė vis didėja, Komisija pasiūlė 2014–2020 m. programavimo laikotarpiui skirtą Europos regioninės plėtros fondo reglamento projekte visoms valstybėms narėms nustatyti tris bendrus energijos vartojimo efektyvumo rodiklius: a) geresnio energijos vartojimo klasei priskiriamų namų ūkių skaičius; b) sumažėjęs pirminės energijos vartojimas viešuosiuose pastatuose; c) papildomų energijos vartotojų, prisijungusių prie pažangiųjų elektros energijos tinklų, skaičius (COM(2011) 614 *final*, reglamento projekto priedas).

34.

Komisija per derybas dėl programos suabejojo Lietuvos taikomos rodiklių sistemos kokybe ir tinkamumu. Rengiantis 2014–2020 m. laikotarpiui, abu šie aspektai neabejotinai turi būti itin atidžiai įvertinti.

35.

Žr. Komisijos atsakymą į 31 dalies pastabas.

Komisijos iniciatyva 2006 m. darbiniame dokumente Nr. 2 pirmą kartą buvo pateikti tam tikri pasiūlymai, susiję su vertėms ES lygmeniu apibendrinti naudojamais pamatiniais rodikliais.

2020 m. energijos taupymo tikslas nustatytas tik 2007 m., kai derybos jau buvo baigtos ir programos patvirtintos.

Dokumentas dėl rezultatų rodiklių ir tikslų buvo mokslininkų parengtas metodinis dokumentas, pateiktas svarstant sanglaudos politikos ateitį, o ne Komisijos oficialios pozicijos dokumentas.

36.

Žr. Komisijos atsakymą į 12 dalies pastabas.

Atsižvelgiant į 2014–2020 m. programavimo laikotarpį, pagal naująją Energijos vartojimo efektyvumo direktyvą bus remiama šioje srityje vykdoma veikla – skatinama rengti regioninės ir vietos valdžios institucijų efektyvaus energijos vartojimo planus ir energetikos valdymo sistemas, renovacijos veiksmų planus ir šilumos žemėlapius, siekiant naudotis bendra šilumos ir elektros energijos gamyba.

Taip pat žr. Komisijos atsakymus į 18, 20 ir 22 dalių pastabas.

37.

Žr. Komisijos atsakymus į 12, 18, 20 ir 22 dalių pastabas. Jei konkretų viešosios paskirties pastatą ketinama tam tikru metu renovuoti, tikslinga tuo pačiu darbų etapu atsižvelgti ir į energijos vartojimo efektyvumo aspektus.

38.

Žr. Komisijos atsakymus į 18, 20 ir 22 dalių pastabas; taip pat Komisija atkreipia dėmesį į tai, kad investicijų į esminę renovaciją grąžos laikotarpis ilgesnis. Projektai atrenkami pagal jų aprašymą projekto paraiškoje, o joje gali būti nurodyta daugiau tikslų, nei vien didinti energijos vartojimo efektyvumą.

39.

Laikotarpiu, kurio auditas atliktas, valstybės narės neprivalėjo nustatyti sąnaudų atžvilgiu optimalių minimalių energinio naudingumo reikalavimų. Toks įpareigojimas atsiras tik tuomet, kai valstybės narės bus atlikusios nacionalinius optimalaus sąnaudų lygio skaičiavimus, kaip nustatyta Deleguotajame reglamente Nr. 244/2012. Tačiau pagal Direktyvą 2002/91/EB visos valstybės narės turėjo būti nustačiusios „įprastinius“ minimalius energinio naudingumo reikalavimus.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

41.

Naujojoje Energijos vartojimo efektyvumo direktyvoje valstybėms narėms bus nustatytas reikalavimas siekti, kad visiems galutiniams vartotojams būtų prieinami kokybiški ir ekonominiu požiūriu veiksmingi energijos vartojimo auditi ir energetikos valdymo sistemos.

45.

Komisija pabrėžia, kad įgyvendinus projektus gauta naudos. Taip pat žr. Komisijos atsakymus į 20 ir 22 dalių pastabas dėl sanglaudos politikoje taikomo integruoto požiūrio.

46.

Patikrinti intervencinių priemonių tinkamumą ir rezultatus – vadovaujančiųjų institucijų kompetencija; patikrinimas grindžiamas naudos gavėjų pateikta informacija.

51.

Laikantis „poreikių įvertinimo“ arba „ekonominio veiksmingumo“ požiūrio gauti rezultatai gali būti prieštaringi. Iš tikrųjų, remiantis poreikių įvertinimu gali būti nustatyti kiti prioritetai, nei būtų nustatyti atsižvelgiant į ekonominį veiksmingumą.

51. a)

Energijos vartojimo efektyvumo politika pastaraisiais metais buvo dinamiškai plėtojama. Tai nebuvo daroma rengiant 2007–2013 m. programavimo laikotarpio programas, derantis dėl jų ir jas tvirtinant. Komisija savo energijos vartojimo efektyvumo politiką visiškai išplėtojo tik vėliau. Dėl tų keturių patikrintų programų susitarta anksčiau, nei Komisija visiškai išplėtojo savo energijos vartojimo efektyvumo politiką.

Sanglaudos politika yra integruota politika. Investuojant į viešosios paskirties pastatus, svarbu laikytis integruoto požiūrio, ne vien imtis energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių. Tokias priemones reikėtų įtraukti į bendrą pastato atnaujinimą, siekiant tą pastatą iš esmės pagerinti. Apskritai reikalaujama, kad visose pagal sanglaudos politiką finansuojamose veiksmų programose būtų „nagrinėjami vietovės arba sektoriaus, atitinkančio reikalavimus finansavimui gauti, padėties privalumai ir trūkumai bei pasirinkta strategija problemoms spręsti“. Poreikių įvertinimas šiuo aspektu gali būti naudingas.

Dėl visų 2000–2006 ir 2007–2013 m. programų buvo susitarta ir jos buvo patvirtintos anksčiau, nei turėjo būti pateikti pirmieji nacionaliniai efektyvaus energijos vartojimo veiksmų planai (NEEVVP) (tai turėjo būti padaryta 2007 m. birželio mėn.). NEEVVP nėra sanglaudos politikos fondų skiriamų su energijos vartojimo efektyvumu susijusių lėšų panaudojimo investicinė strategija.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

51. b)

Energijos vartojimo efektyvumas yra vienas iš daugelio sanglaudos politikos programų tikslų. Sanglaudos politika yra integruota politika. Investuojant į viešosios paskirties pastatus, svarbu laikytis integruoto požiūrio, ne vien imtis energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių. Tokias priemones reikėtų įtraukti į bendrą pastato atnaujinimą, siekiant tą pastatą iš esmės pagerinti. Todėl skirstant lėšas pagal programą investicijų ekonominis veiksmingumas yra vienas iš lemiamų veiksnių. Lėšos pagal programą gali būti skirstomos atsižvelgiant ir į kitus sanglaudos politikos tikslus.

Investuojant į energijos vartojimo efektyvumą viešosios paskirties pastatuose, galima renovuoti iš esmės, ne tik siekti optimalaus sąnaudų lygio. Tokiu atveju svarbu, kiek faktiškai sutaupoma energijos. Investicijų į esminę renovaciją grąžos laikotarpis, žinoma, būtų ilgesnis. Kaip Audito Rūmai nurodo 3 dalies pastabose, rinkos trūkumai gali būti šalinami viešojo pobūdžio priemonėmis. Rinkos dalyviai galėtų finansuoti ekonomiškai veiksmingą investicijų į energijos vartojimo efektyvumą dalį, o pagal sanglaudos politiką teikiamą bendrą finansavimą būtų galima panaudoti tą lygį viršijančiai investicijų daliai finansuoti ir taip užtikrinti, kad būtų sutaupyta daugiau energijos, ir ateityje išvengta papildomų darbų, dėl kurių bendros investicinės sąnaudos galbūt būtų dar didesnės.

51. c)

Komisija pripažįsta, kad pagal esamą sanglaudos politikos teisinę sistemą nenustatyta, kokio tipo rodikliai naudotini vykdant stebėjimą. Todėl 2014–2020 m. programavimo laikotarpiui skirtos Europos regioninės plėtros fondo reglamento projekte Komisija pasiūlė visoms valstybėms narėms nustatyti tris bendrus energijos vartojimo efektyvumo rodiklius: a) geresnio energijos vartojimo klasei priskiriamų namų ūkių skaičius; b) sumažėjęs pirminės energijos vartojimas viešuosiuose pastatuose; c) papildomų energijos vartotojų, prisijungusių prie pažangiųjų elektros energijos tinklų, skaičius (COM(2011) 614 *final*, reglamento projekto priedas).

52. a)

Energijos vartojimo efektyvumas yra vienas iš daugelio sanglaudos politikos programų tikslų. Investuojant į viešosios paskirties pastatus, svarbu laikytis integruoto požiūrio, ne vien imtis energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių, bet įtraukti tokias priemones į bendrą pastato atnaujinimą, siekiant tą pastatą iš esmės pagerinti. Jei konkretų viešosios paskirties pastatą ketinama tam tikru metu renovuoti, tikslinga tuo pačiu darbų etapu atsižvelgti ir į energijos vartojimo efektyvumo aspektus. Investuojant į energijos vartojimo efektyvumą viešosios paskirties pastatuose, galima renovuoti iš esmės, ne tik siekti optimalaus sąnaudų lygio. Tokiu atveju svarbu, kiek faktiškai sutaupoma energijos. Investicijų į esminę renovaciją grąžos laikotarpis, žinoma, būtų ilgesnis.

52. b)

Komisija sutinka, kad turi būti atliekami kokybiški energijos vartojimo auditai ir jų išvados turi būti grindžiamos investicijos į energijos vartojimo efektyvumą pastatuose. Naujojoje Energijos vartojimo efektyvumo direktyvoje valstybėms narėms bus nustatytas reikalavimas siekti, kad visiems galutiniais vartotojams būtų prieinami kokybiški ir ekonominiu požiūriu veiksmingi energijos vartojimo auditai ir energetikos valdymo sistemos.

KOMISIJOS ATSAKYMAI

REKOMENDACIJOS

1)

Komisija įgyvendina rekomendaciją. 2014–2020 m. Bendrųjų nuostatų reglamente⁶ ji pasiūlė, kad:

- su valstybėmis narėmis sudarytose partnerystės sutartyse būtų pateikiama netolygumų ir vystymosi poreikių analizė atsižvelgiant į teminius tikslus, Bendroje strateginėje programoje nustatytus pagrindinius veiksmus ir konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas pagal Europos semestrą⁷;
- visos programos atitiktų tas sutartis⁸.

Pagal 2012 m. priimtą naująją Energijos vartojimo efektyvumo direktyvą bus remiama energijos vartojimo efektyvumo srityje vykdoma veikla – skatinama rengti regioninės ir vietos valdžios institucijų efektyvaus energijos vartojimo planus (t. y. įvertinti poreikius energijos vartojimo efektyvumo srityje) ir energetikos valdymo sistemas, renovacijos veiksmų planus ir šilumos žemėlapius, siekiant naudotis bendra šilumos ir elektros energijos gamyba.

2)

Komisija siekia tobulinti programos veikimą. 2014–2020 m. programavimo laikotarpiui skirtu Europos regioninės plėtros fondo reglamento projekte ji pasiūlė visoms valstybėms narėms nustatyti tris bendrus energijos vartojimo efektyvumo rodiklius: a) geresnio energijos vartojimo klasei priskiriamų namų ūkių skaičius; b) sumažėjęs pirminės energijos vartojimas viešuosiuose pastatuose; c) papildomų energijos vartotojų, prisijungusių prie pažangiųjų elektros energijos tinklų, skaičius (COM(2011) 614 *final*, reglamento projekto priedas). Taikant šiuos tris rodiklius, bus galima ES lygmeniu apibendrinti rezultatus.

Tačiau Komisija negali visiškai pritarti šiai rekomendacijai, nes rekomenduojamų rodiklių palyginimo galimybės būtų ribotos atsižvelgiant į tai, kad šie rodikliai priklauso nuo daugelio veiksnių (pvz., energijos ir (arba) prekių kainų, klimato sąlygų), todėl gali būti klaidinantys.

3)

2014–2020 m. programavimo laikotarpiui skirtu Bendrųjų nuostatų reglamento projekto (COM(2012) 496 *final*) 100 straipsnyje Komisija pasiūlė, kad stebėsenos komitetas nagrinėtų ir tvirtintų veiksmų atrankos metodiką ir kriterijus. Reglamento projekto 114 straipsnyje taip pat siūloma, kad vadovaujančioji institucija parengtų ir, kai bus patvirtinti, taikytų atitinkamas atrankos procedūras ir kriterijus, kurie būtų i) nediskriminaciniai ir skaidrūs ir ii) atitiktų moterų ir vyrų lygybės ir nediskriminavimo skatinimo, taip pat tvaraus vystymosi bendruosius principus.

Tačiau Komisija negali visiškai pritarti šiai rekomendacijai. Visoje ES nustatyti vienai sutaupomos energijos kilovatvalandei tenkančių standartinių investicinių sąnaudų neįmanoma, nes dėl skirtingų įrangos kainų ir nevienodų jau pasiekto taupymo lygių šios sąnaudos gerokai skiriasi.

Komisija rengia energijos vartojimo efektyvumo projektų vertinimo gaires, kuriomis remiantis būtų galima diegti projektų vertinimo, stebėjimo ir tikrinimo mechanizmus. Be to, naujojoje Energijos vartojimo efektyvumo direktyvoje valstybėms narėms bus nustatytas reikalavimas siekti, kad visiems galutiniams vartotojams būtų prieinami kokybiški energijos vartojimo auditai.

Investuojant į energijos vartojimo efektyvumą viešosios paskirties pastatuose, svarbu laikytis integruoto požiūrio, ne vien imtis energijos vartojimo efektyvumo didinimo priemonių, bet įtraukti tokias priemones į bendrą pastato atnaujinimą, siekiant tą pastatą iš esmės pagerinti.

Komisijos manymu, galima renovuoti iš esmės, ne tik siekti optimalaus sąnaudų lygio. Investicijų į esminę renovaciją grąžos laikotarpis, žinoma, būtų ilgesnis.

⁶ COM(2012) 496.

⁷ 14 straipsnis.

⁸ 24 straipsnis.

Europos Audito Rūmai

Specialioji ataskaita Nr. 21/2012

Sanglaudos politikos investicijų į energijos vartojimo efektyvumą ekonominis veiksmingumas

Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras

2013 — 37 p. — 21 × 29,7 cm

ISBN 978-92-9241-034-6

doi:10.2865/4694

KAIP ĮSIGYTI ES LEIDINIŲ

Nemokamų leidinių galite įsigyti:

- svetainėje *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>);
- Europos Sąjungos atstovybėse arba delegacijose. Jų adresus rasite svetainėje: <http://ec.europa.eu> arba sužinosite kreipęsi faksu: +352 2929-42758.

Parduodamų leidinių galite įsigyti:

- svetainėje *EU Bookshop* (<http://bookshop.europa.eu>).

Prenumeruoti leidinius (pvz., metines *Europos Sąjungos oficialiojo leidinio* serijas, Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktikos rinkinius) galite:

- tiesiogiai iš Europos Sąjungos leidinių biuro platintojų (http://publications.europa.eu/others/agents/index_lt.htm)

AUDITO RŪMAI VERTINO, AR SANGLAUDOS POLITIKOS INVESTICIJOS Į ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMĄ YRA EKONOMIŠKAI VEIKSMINGOS. AUDITO RŪMAI DARO IŠVADĄ, KAD TINKAMOS PROGRAMAVIMO IR FINANSAVIMO SĄLYGOS NEBUVO NUSTATYTOS IR KAD AUDITO METU TIKRINTI SU VIEŠOSIOS PASKIRTIES PASTATAIS SUSIJĘ PROJEKTAI TURĖJO ILGĄ VIDUTINĮ PLANUOJAMĄ INVESTICIJŲ GRĄŽOS LAIKOTARPĮ (APIE 50 METŲ). AUDITO RŪMAI REKOMENDUOJA KOMISIJAI SANGLAUDOS POLITIKOS FINANSAVIMĄ ENERGIJOS VARTOJIMO EFEKTYVUMO PRIEMONĖMS SKIRTI TIK TADA, JEI BUS ATLIKTAS TINKAMAS POREIKIŲ VERTINIMAS, BUS REGULIARIAI VYKDOMAS STEBĖJIMAS, NAUDOJAMI Palyginami veiklos rodikliai, skaidrūs projektų atrankos kriterijai bei standartinės vienam sutaupomos energijos vienetui tenkančios investicinės sąnaudos, nustatant maksimalų priimtina paprastą investicijų grąžos laikotarpį.

EUROPOS AUDITO RŪMAI

Leidinių biuras

ISBN 978-92-9241-034-6

9 789292 410346